

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1910. Första Kammaren. Nr 29.

Onsdagen den 11 maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Fortsattes föredragningen af lagutskottets utlåtande nr 44, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om aktiebolag och till lag om vissa ändringar i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895, dels ock i anledning däraf väckta motioner. *Lagförslag om aktiebolag m. m. (Forts.)*

Utskottets förslag till lag om aktiebolag.

53—55 §§.

Godkändes.

56 §.

Denna paragraf hade följande lydelse:

Jämte hvad i förordningen angående handelsböcker och handelsräkningar är stadgadt gälla i afseende å upprättande af aktiebolags balansräkning:

1) Bolagets tillgångar må ej upptagas vare sig öfver sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning.

2) Andra tillgångar än sådana, som äro afsedda för stadigvarande bruk för bolaget, må dock upptagas till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning, såframt särskilda omständigheter kunna anses lämna fog härför och dessa i balansräkningen fullständigt angifvas.

3) Osäkra fordringar skola upptagas endast till de belopp, hvarmed de beräknas komma att inflyta, och värdelösa fordringar afskrifvas.

4) Tillgångar, afsedda till stadigvarande bruk för bolaget, må utan hinder af hvad under 1) stadgats upptagas till belopp, motsvarande kostnaderna för tillgångarnas anskaffning eller tillverkning,

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

ehuru verkliga värdet är lägre än detta bolopp. I ty fall skall dock därå årligen afskrifvas det belopp, som motsvarar tillgångarnas af ålder, eller nyttjande eller annan därmed jämförlig orsak uppkomna värdeminskning. I stället för sådan afskrifning må motsvarande afsättning kunna göras till en särskild förnyelsefond. Sådan fond må ej minskas annorledes än genom en minskningen motsvarande afskrifning å ifrågavarande tillgångar.

5) Tillgångar, som under 4) afses, må ej i vidare mån än som betingas af därå nedlagda förbättringar upptagas till högre värde än det, hvartill de varit uppförda i närmast föregående fastställda balansräkning.

6) De belopp, hvartill aktiekapitalet, reserv- och förnyelsefonder samt andra fonder uppgå, skola hvar för sig i balansräkningen uppföras bland skulderna.

7) Kostnader för bolagets bildande, organisations- eller förvaltningskostnader eller förvärfvad egen aktie må ej uppföras såsom tillgång.

Herr Asker: Herr talman! Då jag har mig bekant att inom Andra kammaren yrkats återremiss på 56 §, tillåter jag mig hemställa, att Första kammaren icke måtte ställa sig afvisande mot att äfven här ett dylikt yrkande må bifallas. Det står i 56 § 1 mom.

»1) Bolagets tillgångar må ej upptagas vare sig öfver sina verkliga värden eller till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning.»

Men då man kommer till 2 mom. mötes man af den bestämmelsen

»2) Andra tillgångar än sådana, som äro afsedda för stadigvarande bruk för bolaget, må dock upptagas till högre belopp än som motsvara kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning, såframt särskilda omständigheter kunna anses lämna fog härför och dessa i balansräkningen fullständigt angifvas.» Om jag nu tänker mig att en ett aktiebolag tillhörande fastighet upptages till ett värde af 100,000 kronor, men efter ett eller annat år fastighetens värde väsentligt stigit, skulle med denna bestämmelse det vara omöjligt för bolaget att höja värdet för fastigheten, då ju denna är afsedd »för stadigvarande bruk för bolaget.»

Herr Vennersten har i Andra kammaren väckt en motion om att denna bestämmelse skulle erhålla en annan lydelse och därför begärt att mom. 5 skulle uteslutas och 2 mom. så affattas: »Tillgång må dock upptagas till högre belopp, än som motsvarar kostnaderna för dess anskaffning eller tillverkning, så framt särskilda omständigheter kunna anses lämna fog härför och dessa i balansräkningen fullständigt angifvas.»

Med föranledande häraf och då, i händelse båda kamrarna återremittera denna 56 § till lagutskottet, man kan hoppas att en annan lydelse må komma denna paragraf till del, tillåter jag mig vördsamt yrka, att Första kammaren biträder yrkandet om återremiss.

Herr Kjellberg: Då jag för min del anser bestämmelserna i denna paragraf synnerligen väl avvägda, kan jag ej instämma i hvad den föregående ärade talaren yttrat. Att en tillgång, som är afsedd till stadigvarande bruk, under inga omständigheter bör få upptagas till högre värde än anskaffnings- eller tillverkningskostnaden förefaller mig vara alldeles riktigt. I annat fall skulle ju, om vi taga som exempel en skogsegendom och man på grund af en god konjunktur upptager denna egendom till det värde den för tillfället har, följden kunna blifva, att bokslutet visar en vinst, som bolagets delägare förfoga öfver, såsom utdelning. Ett följande år inträffar en sämre konjunktur och skogsvärdet faller under hvad det förut utgjorde. Huru skall man då gå till väga? Jag tror, att om man efter konjunkturernas växlingar upptager tillgångar, som äro afsedda för stadigvarande bruk, skulle det kunna leda till allvarliga konsekvenser och framförallt skulle den bestämmelsen i bolagslagen, som stadgar att man icke får dela ut andra tillgångar än de, som representera ett öfverskott, kunna fullständigt eluderas. Jag ber därför att få hemställa, att yrkandet på återremiss ej måtte af kammaren bifallas.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Herr Trygger: Den fråga, som nu blifvit väckt af en representant på hallandsbänken beträffande 56 § andra stycket, har varit föremål för utskottets noggranna öfvervägande. I början funno vi de skäl, som anfördes till förmån därför, berättigade och vi tänkte verkligen på en dylik ändring i paragrafen, men sedan vi närmare öfvertänt saken och funnit hvilken princip som genomgick det kungl. förslaget med afseende å balansräkningens betydelse öfver hufvud taget, stannade vi vid att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag, hvilket ju i själfva verket är lagrådets. Huru skall man nu uppgöra en balansräkning? Den ena åsikten är den, att man vill af balansräkningen kunna se bolagets ställning ej blott så till vida att man må kunna rätt bedöma huru mycket som får utdelas till aktieägarne, utan äfven så att man skall kunna hafva en ledning för bedömandet af aktiernas värde. Har man den senare åsikten, böra naturligtvis i balansräkningen icke blott tillgångarna i allmänhet utan äfven sådana tillgångar, som äro afsedda för stadigvarande bruk för ett bolag, uppskrifvas, ifall de fått ett högre värde än det, hvartill de äro förvärfvade. Så t. ex. om jag har skog till ett bokfördt värde af en miljon kronor, så, om denna nu är värd 5 miljoner, bör jag ändra balansräkningen och upptaga denna skogstillgång till 5 miljoner, och då kommer ju balansräkningen att visa hvad aktierna i själfva verket äro värda. Emellertid, det finnes en fara vid att gå till väga på detta sätt, och det strider mot den uppgift, som den siste talaren angaf vara balansräkningens. Det kan genom balansräkningens uppställande på nämnda sätt hända, att ett bolag, som år efter år går med förlust, likväl årligen kan göra utdelningar och därigenom försvaga sin ställning undan för

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

undan. Jag vill taga såsom exempel, att en bokförd skog anses vara värd 2 miljoner, men är bokförd till 1 miljon, samt att, fastän ingenting förtjänas under året, man skrifver upp skogen med 100,000 kronor. Därigenom sättes vinsten så stor, att det med ett aktiekapital på en million utdelas 100,000 kronor. Nästa år icke heller någon inkomst, men man skrifver upp skogen med 100,000 kronor och delar ånyo ut 10 %. På samma sätt fortsätter man år efter år att skrifva upp skogen. Man kan ju då säga, att detta icke medför någon fara. Jo, ett dylikt tillvägagående är farligt ty det försvagar bolagets ställning, men dessutom finnes det en annan fara. Detta uppskrifvande sker i allmänhet under goda konjunkturer. T. ex. en skog, som kostat mig en miljon kronor, kommer under goda konjunkturer att vara värd 2 miljoner, och då tager jag och skrifver upp densamma, och inrättar därefter bolagets ekonomi. Sedan kommer en tid, då värdet å skogen går ned och då är bolagets ställning osund. Man kan icke begära, att af en balansräkning få veta hvad aktierna äro värda, utan därom får man skaffa sig kännedom på annat sätt. Om nu bolaget vill med hänsyn till sin kredit, att allmänheten skall veta, att det har upptagit bolaget tillhörande skogar till en miljon, ehuru de i själfva verket äro värda 2 miljoner, kan det ske på det sättet, att dessa fastigheter antecknas inom linjen vara värda 2 miljoner. Det är sundare att gå till väga på detta sätt än att gå till väga på det andra sättet, särskildt därför att detta innebär eu frestelse att i de goda tiderna skrifva upp tillgångarna med påföljd att, när de dåliga tiderna komma, ställningen skall visa sig allt utom tillfredsställande.

Nu kan man ju säga och har också sagt: men detta är ju ett spektakel, att man skall vara tvungen att bokföra sina tillgångar under deras verkliga värden. Antag att ett bolag skulle förlora under ett år betydliga belopp, så att det rent af enligt lagens föreskrifter skulle vara skyldigt att likvidera, men att det i själfva verket har tillgångar, bokförda till lågt belopp, hvilka, ifall de voro upptagna till sitt verkliga värde, skulle visa att ställningen i allt fall vore god. Denna invändning är ej riktig, ty den balansräkning, som skall visa, huruvida ett bolag skall likvidera eller icke, måste uppgöras efter *verkliga* värdet, och den balansräkning, hvarom här är fråga, har ej med den saken att skaffa. Om någon på grund af den vanliga balansräkningens resultat ifrågasatt likvidation och man på grund däraf gjorde en beräkning öfver egendomens verkliga värde, kunde man vara säker om att någon likvidation icke komme i fråga. Den ifrågasatta risken finnes således icke.

Jag yrkar bifall till paragrafen.

Herr Stendahl: Till den siste ärade talarens yttrande vill jag endast lägga, att den ifrågavarande paragrafen måste anses vara en af de allra viktigaste och tillkommen för att hindra jobberi. Det är en af de paragrafer, som tillkommit i denna akt och mening

och är grunden för lagförslagets sträfvande i sådant afseende. Jobbarna bruka uppskrufva värdena och på grund af de uppskrufvade värdena göres utdelning och sedan skojar man bort aktierna. Jag yrkar att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Herr Karlsson: Jag skall icke yttra mig om de stora dragen i denna paragraf, men i den sjunde punkten af paragrafen är det något, som ej sammanhänger med 51 §. Det står i sjunde punkten af 56 §:

»Kostnader för bolagets bildande, organisations- eller förvaltningskostnader eller förvärfvad egen aktie må ej uppföras såsom tillgång.»

Enligt 51 § får dock aktiebolag i visst fall förvärfva egen aktie, d. v. s. när den blifvit utmätt för bolagets ägande fordran. Denna fordran, som bolaget förut ägt, har varit upptagen såsom tillgång och har sedan blifvit utbytt mot en aktie, som enligt 51 § icke behöfver säljas förrän det kan ske utan förlust, och då skulle man kunna tänka sig att det vore till olägenhet för bolaget att icke få såsom tillgång upptaga denna förvärfvade egna aktie. Jag föreställer mig dock att det är tillåtet, att likasom man fått upptaga denna fordran såsom tillgång, att man äfven kan upptaga denna egna aktie såsom tillgång, om man skiljer på 51 § 1 och 2 mom. 51 §:s 1 mom. handlar nämligen om förvärf af egna aktier och 2 mom. om inrop af aktier.

Jag har intet yrkande att göra.

Herr Löfgren: Jag har en uppfattning om hvad balansräkningen bör innehålla, som i vissa delar står i strid med hvad här framhållits, och jag vill därför framställa det yrkande, till hvilket jag på grund af denna min uppfattning föranledes. Ehuru man icke i 56 § 1 mom. kunnat säga, att bolagets tillgångar skola upptagas till sina verkliga värden i följd af svårigheten att objektivt bestämma dessa och därför att det skulle föranleda till tvister aktieägarne emellan angående hvad som vore det verkliga värdet, har man dock i förslaget sagt, att bolagets tillgångar ej få upptagas *öfver* sina verkliga värden, eller till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för deras anskaffning eller tillverkning. Jag menar att det här af framgår, att det alltid från styrelsens sida, då den gör upp balansräkningen, fordras en värdering af tillgångarna för att styrelsen öfver hufvud taget skall kunna gifva de uppgifter, som fordras enligt 56 §, och då menar jag, att balansräkningen, såvidt möjligt, bör innehålla det enligt styrelsens uppfattning *verkliga* värdet å tillgångarna. Detta synes mig också vara af betydelse ur statssynpunkt. Här har visserligen framhållits faran för bolagen att hafva en bestämmelse om specificering af tillgångarna, men jag vill häremot påpeka, att staten har ett gifvet intresse af att tillgångarna till sitt verkliga värde angifvas i balansräkningen, på det att bolaget må kunna rätt beskattas. Men också de aktieägare,

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

hvilka icke äro inne i bolagets förvaltning, hafva i allmänhet taget ett dylikt intresse.

Nu skulle jag därför helst velat ansluta mig till herr Sandströms motion, som påyrkar att i balansräkningen skola tillgångarna specificeras bland annat just för att gifva aktieägarna ledning för att bedöma värdet på sina aktier. Men man har framhållit och kanske med rätta att det skulle vara att alltför mycket prisgifva bolagets ställning åt allmänheten och därför medföra fara för bolagets konkurrensmöjligheter. Jag vill därför ej gå så långt som att yrka bifall till herr Sandströms motion. Men däremot skulle jag vilja förorda bifall till herr Widéns m. fl:s reservation, hvilken går därpå ut, att ifall ett bolag har afläggare uti ett dotterbolag, och det förras egendom består i aktier i detta senare bolag, skall i moderbolaget balansräkningen upptaga antalet och värdet af de aktier, som moderbolaget har i afläggaren, samt balansräkningen hos dotterbolaget om möjligt bifogas balansräkningen hos moderbolaget. Det är ju så, att vid sådana bolag moderbolagets verksamhet ofta inskränker sig till att förvalta aktier i dotterbolaget, och det är då nödvändigt, om aktieägarna öfver hufvud taget skola kunna bedöma värdet af sina aktier, att de få reda på hvilket värdet dessa aktier i främmande bolag hafva eller till hvad värde styrelsen har uppskattat dem. Det har inträffat, att bristen på en sådan bestämmelse i vår nuvarande lag medfört, att styrelsen och i bolagets affärer närmare initierade personer begagnat sig af de öfriga aktieägarnes okunnighet och under hand köpt upp aktier till undervärde. Icke heller tror jag, att upptagandet af aktiernas i dotterbolaget värde och antal skulle kunna på något sätt skada moderbolaget. Det tjänar däremot till upplysning för aktieägarna i moderbolaget om hvad de verkligt äga och detta böra de ock ha rättighet att få veta.

Jag skulle alltså, eftersom yrkande nu gjorts på återremiss, vilja påyrka, att 56 § måtte återremitteras till lagutskottet jämväl för öfvervägande om bifall till herr Widéns reservation.

Herr Trygger: Icke heller i denna del kan jag biträda yrkandet på återremiss. Det är visserligen sant, att det *ibland* är alldeles ofarligt att i balansräkningen upptaga de aktier till antal och värde, hvilka ett bolag äger i andra bolag och att bifoga dessa bolags balansräkningar, och *om* det är ofarligt, kommer det också att ske, hvarpå vi hafva många exempel. Men det är visst icke alltid ofarligt. Det är icke lämpligt att tala om för konkurrenterna uti hvilka bolag ett hufvudbolag har aktier, och att tala om huru många de halva kan ibland vara ganska farligt, särskildt om man ej har majoritet. Nu kan visserligen åberopas, att det inträffat — jag vet ej mera än *ett* fall som talats om — att ett bolag haft mycket värdefulla aktier i andra bolag, och åtskilliga, som ej vetat aktiernas värde, hafva gått och sålt sina aktier i hufvudbolaget. Men, mina herrar, detta bolag och de, hvilka här kunna komma

i fråga, äro vanligtvis bolag, som gå mycket bra, så att aktieägarne kunna vara nöjda att de kommit in där, och icke är det väl meningen, att man skall gå och sälja sina aktier, så snart man icke fått önskad utdelning, utan man kan sitta lugn med sina goda aktier, och då undviker man också förlust. Kanske bolagets framgång berott på att man ej gått och talat om för hela världen, huru bolaget haft sina aktier placerade, och kanske just den omständigheten betingat aktiernas värde. Jag får säga, att om det gäller att taga hänsyn å ena sidan till deras förmenta intresse, som rusa iväg och sälja sina papper därför att de fått en oriktig uppfattning om deras värde, och å andra sidan ett lifskraftigt bolags styrka och framtida utveckling, så föredrager jag för min del att hålla på den senare synpunkten, och därför kan jag icke heller vara med om en återremiss på den grund, som nyss angafs.

Herr Kjöllberg: Jag skall be att i detta sammanhang få fästa uppmärksamheten på en bestämmelse, som förekommer i 85 § mom. 3, hvilken bör hafva inflytande på det senaste spörsmålet. Nämda lagrum innehåller nämligen:

»Styrelsen vare pliktig att å den i denna paragraf afsedda stämman, i den mån sådant af aktieägare äskas och kan ske utan förfång för bolaget, meddela till buds stående närmare upplysningar angående förhållanden, som kunna inverka på bedömandet af värdet å bolagets tillgångar och af dess ställning i öfrigt.»

I enlighet härmed skulle det vara styrelsens plikt att, om någon aktieägare å stämman yrkar att få en specifikation på de aktier, som bolaget äger i andra bolag, lämna en sådan uppgift, för såvidt icke styrelsen anser att därigenom någon affärshemlighet röjes. Man tänke sig ett bolag som arbetar med mycken framgång, och som äger aktier i ett utländskt dotterbolag. Det kan vara af största betydelse, att icke de utländska kunderna ha kännedom om att det svenska bolaget är ägare af aktiemajoriteten i det utländska. Om därför en aktieägare skulle begära specifikation å bolaget tillhöriga aktier, bör styrelsen kunna svara: våra aktier bestå i det och det och för öfrigt aktier, som ej böra omnämnas, därför att därigenom bolaget skulle skadas. Och jag tycker att med en bestämmelse som förenämnda i 85 § mom. 3 bör man vara tillfreds.

Jag vidhåller mitt yrkande på att återremiss ej må äga rum.

Efter det öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af nu föredragna paragraf, samt vidare därpå att densamma skulle visas åter till utskottet, och förklarades den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

57—68 §§.

Godkändes.

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

69 §.

Föreliggande paragraf lydde sålunda:

Minst en månad före den bolagsstämma, hvarom förmåles i 82 §, afämne styrelsen till revisorerne en af styrelsens ledamöter underskrifven förvaltningsberättelse jämte vinst- och förlusträkning samt balansräkning för det förflutna räkenskapsåret. Genom styrelsens försorg skola dessa handlingar jämte den berättelse, som enligt hvad nedan sägs skall afgifvas af revisorerne, under minst en vecka närmast före stämman hållas för aktieägarna tillgängliga i tillräckligt antal exemplar äfvensom ofördröjligen öfversändas till aktieägare, som med uppgifvande af postadress anhåller därom.

I förvaltningsberättelsen skall lämnas redogörelse för de under året verkställda afskrifningarna och grunderna därför.

Beträffande förevarande paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Trygger, af Ekenstam, Gustaf Andersson, Ridderbjelke, Häkanson, Skytte och von Baumgarten*, hvilka ansett, att utskottet bort hemställa om följande lydelse af paragrafens andra moment:

»I förvaltningsberättelsen skall lämnas redogörelse för de under året verkställda afskrifningarna.»

Herr Trygger: I 2 mom. af denna 69 § föreskrifves, att uti förvaltningsberättelsen skall lämnas redogörelse för de under året verkställda afskrifningarna och *grunderna* därför. Mot detta moment hafva åtskilliga ledamöter inom utskottet från denna kammare afgifvit en reservation samt yrkat att de sista orden »och grunderna därför» måtte utgå. Vi anse nämligen, att två fall äro möjliga, antingen — och detta är det sannolika — att man tolkar dessa grunder så generellt, att i själfva verket någon egentlig upplysning icke lämnas, och då är stadgandet obehöfligt särskildt i betraktande af den paragraf, som herr Kjellberg åberopat, att styrelserna äro skyldiga att lämna upplysningar å stämman, eller också att man anser sig skyldig närmare specificera grunderna för hvarje afskrifning, och detta skulle kunna vara synnerligen olämpligt. Om herrarne tänka sig t. ex., att ett bolag har att fordra af en affärsman ett par hundra tusen kronor, hans ställning börjar blifva något svag, och försiktigheten bjuder måhända, att man gör en nedskrifning till 150,000 kronor. Vore det icke olämpligt, om man i förvaltningsberättelsen skulle vara skyldig omtala hvarför styrelsen gjort denna nedskrifning? Det skulle kunna högeligen skada ifrågavarande persons kredit, och det kan väl ej vara lämpligt. Åtskilliga sådana fall kan man träffa på, och det är detta, som bestämt oss att yrka, att orden »och grunderna därför» måtte ur momentet utgå.

Jag yrkar bifall till reservationen.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmanen yttrade, att i afseende å nu föredragna paragraf annat yrkande

ej förekommit, än att densamma skulle godkännas med den ändring, som utvisades af den reservation herr Trygger m. fl. afgifvit i fråga om denna paragraf.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af paragrafen i enlighet med utskottets förslag samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

70—75 §§.

Godkändes.

76 §.

Nu föredragna paragraf hade i utskottets förslag följande lydelse:

76 §.

Aktieägares rätt att deltaga i handhafvandet af bolagets angelägenheter utöfvas å bolagsstämma. Där äge, *om aktiebrefven äro ställda till viss man*, hvarje i aktieboken införd aktieägare, som anmäler sig till deltagande i förhandlingarna, rösträtt i enlighet med hvad i 79 § sägs. Äro aktiebrefven ställda till innehafvaren, tillkomme rösträtt i enlighet med hvad i nyssnämnda paragraf sägs enhvar, som anmäler sig till deltagande i förhandlingarna och därvid företer aktiebref eller eljest styrker sin äganderätt till aktie. I bolagsordningen må kunna stadgas, att aktieägare för att vinna rätt till deltagande i förhandlingarna skall hos styrelsen anmäla sig viss tid, högst tre dagar, före bolagsstämman. Meddelas dylikt stadgande, skall i bolagsordningen jämväl intagas bestämmelser om kungörande af ort och tid för hållande af sådant styrelsesammanträde, som i 28 § 2 mom. 2 punkten sägs.

Vill någon själf eller genom ombud utöfva rösträtt för aktie, vare han, såframt å bolagsstämman aktieägare med sammanlagdt aktiebelopp af minst en tjugonedel af det å stämman företrädda aktiekapitalet framställt yrkande därom, pliktig att aflämna en af honom egenhändigt underskrifven försäkran, att han icke under falskt sken af köp, gifva eller annat aftal åtkommit aktien, utan verkligen är ägare af densamma, och att han ej heller för att kringgå i lag eller bolagsordningen meddelade bestämmelser om rösträtt förvärfvat aktien med skyldighet att åter afyttra densamma. Hvad nu är stadgad äge ej tillämpning å den, till hvilken aktien öfvergått genom arf, giftorätt eller testamente, *ej heller då den uppgifne ägaren af aktien förut å ordinarie bolagsstämma såsom ägare fört talan för samma aktie, såframt ej visas, att därefter förändring i äganderätten till aktien ägt rum.*

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

Skall försäkran afgifvas af förmyndare eller målsman eller eljest af någon, som är satt att företräda ägaren, varde försäkran därefter lämpad.

I afseende å denna paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Trygger, af Ekenstam, Gustaf Andersson, Ridderbjelke* och *von Baumgarten*, hvilka i likhet med hvad kommittén föreslagit, hållit före, att, när aktiebref vore ställda till innehafvaren, stadgandena i 76 § 2 och 3 mom. ej borde äga tillämpning, och i följd häraf ansett, att utskottet bort tillstyrka följande lydelse af 76 § 2 momentet:

Vill, där aktiebrefven äro ställda till viss man, någon själf eller genom ombud — — — till aktien ägt rum.

Herr *Wijkander*: Enligt den nu gällande lagen och äfven enligt den här föreliggande är det bestämdt, att aktie skall utfärdas på viss person och att endast undantagsvis det kan förekomma innehafvareaktier. Då är det naturligt, att i en ganska nära framtid innehafvareaktier komma att intaga en undantagsställning och blifva jämförelsevis fåtaliga. Men ännu i denna stund äro dessa aktier af stor betydelse, och stora kapital äro nedlagda i gamla bolag, som ännu hafva sina aktier ställda på innehafvaren. Under sådana förhållanden får man vara försiktig, då man inför nya lagbestämmelser, så att man ej träffar dessa aktier på ett sätt, som strider mot hvad rättvisa och billighet kräfva. Det är stora intressen, som stå på spel, om man skulle beröfva innehafvarne af sådana aktier den rätt, de sedan gammalt i praxis utöfvat.

Nu ligger i namnet innehafvareaktier, att det är innehafvet, som är bestämmande, och ej äganderätten. Men utskottet har i 2 mom. af föreliggande paragraf infört en sådan bestämmelse, att det faktiskt för rösträtt vid bolagsstämma icke längre är fråga om innehafvet af sådana aktier, utan att det skulle blifva fråga om äganderätten till dem. Det är en mycket våldsam inkräkning på det gamla förhållandet, som sålunda skulle äga rum. Däremot har den reservation, som bifogats betänkandet af herr *Trygger* m. fl., framhållit, att 2 mom. möjligen utan alltför stora olägenheter skulle kunna fastslås för sådana aktier, som äro ställda på viss person, men att det icke bör gälla för innehafvareaktier, och det förekommer mig, som om det skulle vara en bestämd förbättring, om i det afseendet gjordes en ändring.

Ett annat alternativ, som äfvenledes reservationsvis är föreslaget här, går ut på uteslutandet af 2 mom. Äfven denna reservation har ju ganska mycket fog för sig, men den är sammanbunden med en ändring i 132 §, som långt ifrån är ägnad att medföra förbättring, utan gör saken än mera tvifvelaktig.

Jag anser därför, herr talman, angeläget, att, då man här vill införa en ändring, man ser till, att man icke inför en reform, som

kan verka i viss mån menligt för de stora kapital, som ligga i den mängd bolag, som skulle beröras af detta, och på denna grund ber jag att få yrka bifall till den af herr Trygger m. fl. afgifna reservation.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Herr Bergendahl: Jag har i den reservation, som jag afgifvit, vänt mig mot stadgandet i andra och tredje styckena uti ifrågavarande paragraf, nämligen det stadgande, som medgifver rätt för den eller de aktieägare, som representera minst en tjugondel af det å stämman företrädde aktiekapitalet, att framställa yrkande på, att den person, som vill föra talan för aktie, skall afgifva den skriftliga försäkran, som där är föreskrifven. Mig har detta stadgande förefallit vara särdeles odöst. Det är uppenbart, att med stöd däraf en aktieägare eller ett fåtal aktieägare kan ställa till en ofrid på en bolagsstämma, som måste verka menligt på hela bolagets verksamhet. En aktieägare kan begagna sig af denna rätt för att få igenom ett beslut, som han är intresserad af, eller för att förhindra ett beslut, som skulle gå honom emot. Han kan tillämpa denna taktik mot en aktieägare, som företrädes af ett ombud och icke beredt sig på, att ett sådant yrkande skulle framställas. Sålunda kan en legitim innehafvare af aktier beröfvas rösträtt till fördel för ett enskildt intresse, men till skada för bolagets.

Nu har stadgandet visserligen mildrats genom utskottets förslag, därigenom att rätten icke skulle få utöfvas mot den, som förut vid ordinarie bolagsstämma såsom ägare fört talan för aktierna. Häremot kan man dock anmärka, att det vore olämpligt, att, om en person en gång på en ordinarie bolagsstämma obehörigen fört talan för aktie, ett sådant yrkande som ofvan nämnts icke vidare skulle få framställas mot honom. Reservanterna, herr Trygger m. fl. hafva äfven undantagit innehafvareaktier från tillämpningen af detta lagbud. Men det är väl ändock just beträffande dessa aktier, som den manipulation har förekommit och lättast kan förekomma, hvar emot detta stadgande söker att råda bot, och skall man utesluta innehafvareaktier från tillämpningen af stadgandet, vet jag icke, hvarför det skall stå kvar. Äro aktierna ställda till viss man, fordras det ju för rätten att föra talan för dem en särskild procedur. Det skall vara en formlig skriftlig öfverlåtelse. Öfverlåtelsen skall antecknas i aktieboken. Detta behöfver ej ske med innehafvareaktier. Men då man ej vill, att stadgandet skall gälla för det senare slaget af aktier, är det nog bäst att stryka det helt och hållet. Kommitterade, som uttalat sig i denna fråga, hafva anført, att i några motioner i Riksdagen det framhållits, hurusom det icke sällan förekomme, att i bolagsordningar meddelade föreskrifter om begränsning af aktieägares rösträtt vid bolagsstämma kringinges på det sätt, att aktieägare å andra personer skenbart öfverläte aktier, samt hurusom Riksdagen ansett, att man borde råda bot mot detta förhållande. »Till förebyggande», fortsätta kommitterade, »af sådana

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

missbruk hade ifrågasatts åtgärder i olika riktningar. En utväg i detta syfte skulle sålunda vara att belägga dylik skenbar öfverlåtelse med straffpåföljd. En annan åtgärd för samma ändamål vore meddelande af föreskrift, att rösträtt icke finge utöfvas för andra aktier än sådana, hvilka viss tid före bolagsstämma registrerats å de personer, som vid stämman uppgåfves vara ägare af desamma». Detta kan numera också ske. »En tredje utväg», heter det vidare, »vore att genom införande af stämpelskatt för aktieöfverlåtelse därå lägga en afgift, hvilken kunde antagas verka hämmande å skenbara öfverlåtelser, särskildt om de behöfde oftare förekomma.»

Kommitterade afgåfvoo sitt yttrande den 5 februari 1908. Sedermera tillkom förordningen af den 6 november 1908, hvari stadgades en stämpelafgift för öfverlåtelse af aktier. Således är redan infördt just ett sådant korrektiv mot här afsedda manipulationer, som kommitterade tänkt sig. Skyldigheten att erlagga stämpel bör verka återbällande mot att för en liten förmåns skull göra en skenbar öfverlåtelse. Denna stämpelafgift är visserligen icke hög, och kanske därför icke fullt verksam. Jag hade därför tänkt mig, att ett straffbud också skulle kunna ifrågakomma — det är hvad kommitterade i första rummet ifrågasatte — och fördenskull föreslagit i 132 § ett straffbud af följande lydelse: »Med böter straffes aktieägare, som genom falskt sken af köp, gifva eller annat aftal till annan öfverlåtitt aktie i afsikt att kringgå i lag eller bolagsordning meddelade bestämmelser om rösträtt och därigenom beredt denne tillfälle att för aktien föra talan vid bolagsstämma.» Det är blott för att få in i lagen ett tydligt uttalande om, att sådana skenbara, för ett visst ändamål afsedda öfverlåtelser icke få äga rum. Men jag för min del håller icke så strängt på införandet af en sådan straffbestämmelse. Skulle ett straffbud icke anses vara nödvändigt, har jag för min del ingenting emot, att det får helt och hållet bortfalla.

För det närvarande ber jag, herr talman, att få yrka, att 2 och 3 mom. i denna paragraf måtte helt och hållet få utgå.

Herr Trygger: Jag tror icke, att det skulle vara lämpligt att stryka hela detta moment. Man har i allmänhet — och Riksdagen har det ju också själf — varit af den uppfattning, att något borde göras för att förekomma, att aktier fördelades på personer för att därigenom kringgå bestämmelser om begränsning i rösträtten. Emellertid afser vår reservation, att man skulle från denna bestämmelse undantaga innehafvareaktier. Till förmån för reservationen kan icke blott åberopas hvad den förste talaren anförde, utan för mig är en annan sak minst lika viktig, och det är framtiden. Om herrarne se i det kungl. förslaget, finna herrarne, att innehafvareaktier icke få utfärdas utan Kungl. Maj:ts samtycke, och jag är öfvertygad om, att regeln kommer att blifva, att sådant samtycke företrädesvis blir lämnadt, då det är fråga om att intressera utländ-

ska kapitalister för aktieteckning i svenska företag. De vilja hafva rörliga papper, och det blefve nog ett villkor, som de satte för sitt deltagande, att aktierna äro ställda till innehafvaren. Men om det nu är fördelaktigt, och jag tror ingen kan bestrida det, att man i vissa företag söker att få det utländska kapitalet att stödja oss i vår verksamhet — och vi hafva ju exempel på lysande resultat af samverkan mellan utländskt och svenskt kapital — då duger det icke, att hvad man gifver med ena handen, tages tillbaka med den andra, att man gifver innehafvareaktier, men sedermera äfven beträffande dessa innehafvareaktier har bestämmelser, som göra, att de utländska kapitalisterna icke gifva sig in på affären. De komma i regel att uppträda genom ombud, och att de, därest de hafva ett ombud, också skola hafva lämnat en försäkran, att aktierna tillhöra dem, i öfverensstämmelse med hvad här är föreskrifvet, komma de ej att underkasta sig, utan de komma att säga: sköt ni era affärer i Sverige bäst ni vilja, vi behålla våra penningar. Det tror jag skulle blifva skadligt för vår industri, och oakadt jag erkänner, att det i enstaka fall kan vara olägenhet med att icke hafva detta moment tilläpdat äfven på innehafvareaktier, anser jag mig böra yrka bifall till vår reservation.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Herr Afzelius: Detta är en punkt, där jag omöjligt kan följa lagutskottets ärade ordförande och öfriga reservanter.

Hvad är det fråga om här? När lagen innehåller sådana bestämmelser om rösträtt, som att det måste vara så och så stor bråkdel af närvarande aktieägare för ett besluts giltighet eller att ingen får utöfva röströst för mer än så och så många aktier, så vill man därmed sörja för att det ej skall finnas en absolut dominerande majoritetsgrupp, utan att det skall vara flera intressen, som skola få göra sig gällande, att ej från något håll skall utöfvas en oemotståndlig makt. Man vill lämna skydd mot majoritetsförtryck. Det är det ena, som här kommer i betraktande. Men vidare vill man hindra, att styrelseledamöterna få deltaga i val af revisorer och därigenom göra rätten att få en effektiv revision illusorisk. De bestämmelser, som ha dylikt syfte, vill man behålla i lagen, och de komma att gälla såväl för nya som för gamla aktier. Men då man sedan vill betrygga deras tillämpning genom här upptagna föreskrift, är det väl någonting, jag kan nästan säga motbjudande, att på samma gång säga: beträffande vissa aktier är det tillåtet att skapa bulvaner och sålunda eludera dessa bestämmelser, som vi anse vara så viktiga och nödvändiga.

De bäge ärade talarne hafva sett på saken från ganska olika synpunkter. Herr Wijkander talade om den tid, som varit, om de gamla aktierna, som äro ställda till innehafvaren. Herr Trygger talade om de nya aktierna, som i regel skola ställas till viss man, och som endast med Konungens tillstånd kunna ställas till innehafvaren och om svårigheterna för utlänningen att komma in här med

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

sitt kapital, om de skola underkastas här gifna föreskrift. Gentemot herr Wijkander får jag säga, att jag icke förstår, att några andra verkligen äro aktieägare än de, som äro ägare af aktier. Innehafvareformen är ej till, för att bulvaner skola få uppträda, utan för att lätta beviset, att man är ägare. Det behöfver man icke bevisa beträffande innehafvareaktier, och hittills har ingen ens haft rätt att fråga, om man är det — d. v. s. fråga har man nog fått, men något svar har man ej haft rätt att vänta. Men så kommer här lagen och säger: man får icke rösta för mer än så och så stor del af aktiekapitalet, man får ej rösta för obegränsadt antal aktier. Och samtidigt skulle dock lagen säga: men Kungl. Maj:t kan medgifva en aktieform, som öppnar möjlighet att använda bulvaner och gör alla dessa restriktioner betydelselösa. En sådan motsägelse hos lagstiftaren är mig ofattlig.

I afseende å de gamla aktierna kan jag hysa en viss medkänsla, därför att dessa bolag med innehafvareaktier byggt och utvecklat sig på grundval af gammal lag; men utskottet har efter min mening mycket riktigt tagit hänsyn till detta. Ty det har sagts, att bestämmelsen här ej skall blifva tillämplig på sådana aktiebolag, där det ej i deras bolagsordning funnits en sådan begränsning. Där det redan funnits en sådan begränsning, hafva aktieägarna ej haft rätt att inrätta sig på den basis, att de skulle hafva bulvaner. Men beträffande de bolag, hvilkas bolagsordning ej haft en sådan begränsning af rösträtten, — till en tjugondel eller något annat, — säger nu utskottet: på dem skall denna bestämmelse ej tillämpas. Det riktiga hade varit att själfva begränsningen icke skulle tillämpas på dem. Men i allt fall drabbas dessa bolag ej af denna föreskrift.

Hvad beträffar nya aktier och de utländska kapitalisterna, som herr Trygger talat om, vore det ju ledsamt, om det skulle hindra utländsk kapitalplacering, men det kan väl ej vara så omöjligt, att också en utlänning skrifer en sådan här försäkran. Har han skrifer en sådan en gång och det blifvit antecknadt på bolagsstämman, att han är ägare af dessa aktier, får han allt vidare själf eller genom ombud tala för dem, utan att någon kan komma och chikanera honom och begära, att han skall göra ny försäkran. Detta är en lycklig förbättring af utskottet. Men att lämna utväg för majoritetens förtryck, särskildt af utlänningar, kan jag ej finna tilltalande.

Således huru jag ser saken, med hänsyn till gamla och nya aktier kan jag icke inse, att man kan taga den reservation, som herr Trygger m. fl. afgifvit. Däremot skulle man ju kunna tänka sig att gå med herr Bergendahl. Stryker man alltihop om försäkran, blir det ju ej såsom enligt herr Tryggers m. fl. reservation ett privilegium för somliga att skapa bulvaner, ingen behöfver då gifva en sådan försäkran. Men jag betviflar, att, sedan ett sådant förslag som det föreliggande en gång blifvit framställt, det är rimligt att säga: nej, vi vilja ej hafva någon försäkran alls. Allra minst kan jag biträda herr Bergendahl, om man, såsom han nyss antydde, också

skulle taga bort straffbestämmelsen, ty då är det rent tabula rasa, man är borta från allt hvad man ville komma till. Riksdagen har dock själf skrivit om detta bulvansystem, som mången gång verkat upprörande.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Oaktadt jag medger, att ifrågavarande bestämmelse *kan* i någon mån missbrukas till att chikanera, anser jag, att den måste anses nyttig. Jag kan tänka mig, att man vill uppgifva den, om den i allmänhet anses allt för besvärande för aktieägarna, men jag kan aldrig tänka mig, att man skulle låta den gälla i afseende å ett slags aktier, men ej i afseende å ett annat. Jag för min del röstar för utskottets förslag.

Herr Trygger: För att det ej skall vara något missförstånd om hvad vi menat med vår reservation, vill jag mot den siste ärade talaren säga, att det ingalunda är vår mening, att med afseende å innehafvarepapper lagen skulle tillåta bulvaner. Med lika rätt kunde man säga, att vår nuvarande lags ståndpunkt är den, att den tillåter bulvaner, ty den har icke någon bestämmelse om dylik försäkran. Men den ärade talaren sade själf, att innehafvarepapperets natur just är den, att innehafvet utan vidare är bevis för innehafvarens uppgift, att han är ägare. Det är en allmän grundsats i vår rätt, att den, som har ett innehafvarepapper, ej behöfver ingå i bevisning om sin rätt därtill. Han säger, att han är ägare, och det får hvar och en taga för godt, tills den, som bestrider det, bevisat sitt påstående. Och det är denna ståndpunkt reservanterna velat häfva. Den, som kommer med innehafvareaktier, röstar som ägare utan något trakasseri, ända tills någon visar, att han icke är ägare — det är vår ståndpunkt; och det är visst icke vår ståndpunkt, att innehafvareaktier skulle gifva laglig rätt att uppträda genom bulvaner i strid mot de föreskrifter, som i öfrigt kunna finnas i aktiebolagslagen.

Herr Gezelius: Jag vågar tillåta mig att gentemot den siste ärade talaren erinra därom, att i fråga om aktie, ställd till viss man, det lär vara nödvändigt, för att en aktieinnehafvare skall kunna vid stämma godkännas som aktieägare, att han visar, med öfverlåtelse eller annorledes, att han förvärfvat aktierna. Innehafvaren af en innehafvareaktie behöfver ej det, då ju presumptionen ligger för, att aktien är hans, tills motsatsen bevisas. Men då förstår jag ej, att det kan finnas något särskildt skäl att ställa innehafvaren af en innehafvareaktie i gynnsammare ställning i förevarande afseende än den, som med behörig öfverlåtelse visat sin äganderätt till den aktie, för hvilken han vill rösta. Och jag kan ej förstå annat, än att det skall vara mera genant för den, som åberopar sig på en öfverlåtelse, än för den, som blott hänvisar på innehafvet, att affordras en särskild förklaring.

Af hvad jag sett på det här området är det hufvudsakligen innehafvareaktiers ägare, som missbrukat den lagbestämmelse, som

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

funnits, och hvad man vill komma åt här är ett illojalt missbruk af den ställning, som särskilt innehafvareaktiers ägare hafva tillfälle att göra bruk af. Då herrarne talat om de gamla aktiebolagen med innehafvareaktier, tror jag, att det icke är så få af oss, som känna konkreta exempel på, huru dessa aktieägare hafva begagnat sig af den lucka, som hittills funnits i lagstiftningen. Det skulle gifvetvis verka synnerligen otillfredsställande, om man gifve dessa, som just gifvit anledning till anmärkningar mot det nuvarande tillståndet, en privilegierad ställning.

Jag ber därför att få förena mig i yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Herr Afzelius: Jag vill endast emot utskottets ordförande säga, att jag visst icke vill taga bort innehafvareegenskapen från aktierna. Ordföranden sade, att utmärkande för innehafvareaktier är att det är nog, om man *uppgifver*, att man är ägare. Ja, det är heller ingenting annat man här fordrar, än att man skall uppgifva, att man är ägare: men att man är *ägare*, det fordras. Det är detta, som är nytt; man har rätt att fordra, att man själf uppger sig vara ägare. Och naturligtvis får man ej ljuga. Dessa aktier skilja sig fortfarande från andra aktier därutinnan, att innehafvaren aldrig behöfver legitimera sig såsom aktieägare, aldrig behöfver styrka, att han fått dem från den, som förut var ägare, att de gått genom de och de händerna. Och så en egenskap, som är utmärkande för detta papper: om den, från hvilken jag fått aktien, icke var ägare, så är jag icke desto mindre ägare af aktien, om jag var i god tro, hvilket icke varit förhållandet, om aktien varit ställd till viss man. Där blir jag af med aktien, ifall den, af hvilken jag köpt den, icke var ägare. Således innehafvareegenskapen är på intet sätt upphäfd eller kringskuren, enligt min uppfattning, ifall man vill tillämpa denna bestämmelse på dylika papper.

Herr Kjellberg: Då här yttrats, att det vore önskvärdt, om hela denna bestämmelse finge utgå, skall jag be att få säga, att ehuru jag ursprungligen ansett den olämplig jag ändrat uppfattning och kommit under fund med nödvändigheten af densamma. Det har, för att taga ett par exempel, förekommit, att stadskommuner inköpt aktiemajoriteten i järnvägsbolag och sedan fördelat aktierna på drätselkammarens ledamöter, som hvar för sig uppträdt och fört talan, och på detta sätt har man kringgått bolagsordningens bestämmelser om begränsad rösträtt. Jag finner detta upprörande, mera upprörande då det göres på offentligt håll, än då det göres af en privatman. Och något måste göras för att väcka det allmänna rättsmedvetandet eller, kanske rättare sagdt, förändra det allmänna rättsmedvetandet.

Beträffande användandet af s. k. bulyaner för innehafvareaktier har jag blifvit förekommen; jag delar i allo herr Afzelius åsigt men

vill tillägga, att jag icke tillmäter den saken så stor betydelse, därför att det finnes jämförelsevis få bolag med innehafvareaktier.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Men jag har betänkligheter beträffande utskottets formulering af en annan punkt i denna paragraf, som hittills icke blifvit berörd. Såvidt jag vet, finnes icke i fråga om den någon reservation. Det står i slutet på näst sista momentet: »Hvad nu är stadgadt» — d. v. s. i fråga om skyldigheten att afgifva sådan försäkran, som förut omtalats — »äge ej tillämpning å den, till hvilken aktien öfvergått genom arf, giftorätt eller testamente». Men så har utskottet tillagt: »ej heller då den uppgifne ägaren förut å ordinarie bolagsstämma såsom ägare fört talan för samma aktier, så framt ej visas, att därefter förändring i äganderätten till aktien ägt rum». D. v. s. för att återgå till exemplet med stadskommunerna, vederbörande drätselkammarmöter, som innan den nya lagen trädte i kraft uppträdde som bulvaner, skulle fortfarande kunna göra det utan risk att någon ifrågasätter försäkran af berörda innehåll.

Gentemot detta har jag velat uttala mina allvarsamma betänkligheter.

Herr Wallenberg: Den siste ärade talaren talade om stadskommuner, som köpt aktiemajoriteten i vissa bolag och sedan delat ut aktierna samt på det sättet skaffat sig utvidgad rösträtt. Ja, det exemplet var kanske nog så bra. Men jag kan anföra ett annat. Jag har under 10 år slagits med en af Norrlands bättre kommuner, innan det lyckades att få den rätt, som majoriteten borde ha. Kommunen hade minoriteten, och jag jämte flera andra hade majoriteten, men vi kunde icke göra oss gällande. Det drog lång tid om, men till slut lyckades vi få fram vår mening. Men, mina herrar, icke förty kan jag för min del icke vara med om den här paragrafen. Jag anser, att den text, som där står, är för oss nedsättande, och jag anser det icke vara lämpligt, att en man med 5 procent eller mera af aktiekapitalet skall kunna stiga upp och säga: »Mina herrar, varen så goda och skrifven under, den ena efter den andra, annars blir här ingen stämma af.» Dessutom finnes ingen formulering föreskrifven för denna försäkran. Det är visserligen sagdt, att man skall skriva så och så. Men hvem garanterar, att den där herrn, som har rätt att fordra förbindelsen, godtager den? Det blir trassel utan ända. Jag får säga, att jag älskar visst icke något majoritetsförtryck, men att slå öfver till något sådant, som föreslås här i denna paragraf, det kan jag icke vara med om. Vilja herrarna ha något sådant, så sätt en annan fraktion än $\frac{1}{20}$. Ty det betyder, att en herre, som tycker det är trefligt att ställa till bråk, kan göra det i både ett och flere bolag. Jag vet icke, hvarför man kommit fram med en så liten andel i bolaget som $\frac{1}{20}$ eller 5 procent. För min del vill jag antingen stryka paragrafen eller ock föreskrifva en högre andel än $\frac{1}{20}$. Tills vidare ber jag att få instämma i herr Bergendahls yrkande, att kammaren måtte stryka paragrafen.

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande paragraf vore framställda följande yrkanden: 1:o att densamma skulle godkännas enligt utskottets förslag; 2:o af herr *Trygger*, att paragrafen skulle godkännas med den ändring i afseende å 2 mom., som förordats i den af honom m. fl. beträffande denna paragraf afgifna reservation; och 3:o af herr *Bergendahl*, att paragrafen skulle godkännas med uteslutande af 2 och 3 mom.

Härefter gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på godkännande af utskottets förslag vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition därvid antagits bifall till herr Bergendahls yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 76 § i lagutskottets förslag till lag om aktiebolag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande paragraf med den af herr Bergendahl under öfverläggningen påyrkade ändring.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41.

Nej — 78.

77—90 §§.

Godkändes.

91 §.

För denna paragraf hade utskottet föreslagit följande lydelse: Beslut, som innefattar sådan ändring af bolagsordningen, att rättsförhållandet mellan redan utgifna aktier rubbas, eller att förbehåll, som i 52 § 2 mom. sägs, i bolagsordningen intages, vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom.

Beslut afseende ändring af bolagsordningen i fråga om grunderna för utöfvande af rösträtt och för fattande af beslut å bolags-

stämma eller om användande af bolagets vinst eller af bolagets behållna tillgångar vid dess upplösning, så ock beslut om sådan ändring af bolagsordningen, att däri intages förbehåll, som i 52 § 1 mom. eller 138 § sägs, eller att tiden för bolagets bestånd förlänges, vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på hvarandra följande bolagsstämmor, däraf minst en ordinarie, samt å den stämma, som sist hålles, biträdts af samtliga röstande och dessa tillika företrädt minst tre fjärdedelar af hela aktiekapitalet.

Beslut afseende ändring af bolagsordningen i fråga om föremålet för bolagets verksamhet vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på hvarandra följande bolagsstämmor, däraf minst en ordinarie, samt å den stämma, som sist hålles, biträdts af minst tre fjärdedelar af de röstande och dessa tillika företrädt minst tre fjärdedelar af hela aktiekapitalet. I fråga om giltighet af beslut om sådan ändring af bolagsordningen, att aktiekapitalet må ökas, vare, där aktier med olika rätt finnas, lag, som nu är sagdt, dock erfordras, att de röstande, som biträdt beslutet, företrädt jämväl minst tre fjärdedelar af hvarje särskildt slag af aktier.

Beslut om annan ändring af bolagsordningen vare ej giltigt, med mindre samtliga aktieägare förenat sig därom eller beslutet fattats å två på hvarandra följande bolagsstämmor, däraf minst en ordinarie, och å den stämma, som sist hålles, biträdts af minst två tredjedelar af de röstande.

Är för giltighet af beslut, hvarom nu är sagdt, något ytterligare villkor bestämdt i bolagsordningen, lände ock det till efterrättelse.

Har i bolagsordningen intagits bestämmelse, enligt hvilken annan bestämmelse ej må ändras, utan att Konungen därtill lämnat medgifvande, må ej heller den förra bestämmelsen utan Konungens medgifvande ändras.

Herr Trygger: Kammaren torde erinra sig, att vid § 52 beslöts återremiss af det skäl, att, ifall bolagsordningen ändrades på det sättet, att inlösningsrätt från andra än aktieägare skulle äga rum i afseende å aktier, som försålles, giltigheten häraf skulle vara beroende icke endast på ändring af bolagsordningen utan äfven på att anteckning skedde på aktiebrevet. Man observerade nämligen, att i § 26 af Kungl. Maj:ts förslag finnes föreskrifvet, att om förbehåll finnes om rätt för aktieägare att vid öfvergång af aktie lösa aktien, dylikt förbehåll skall tecknas å aktiebrevet. Och ifall detta icke sker, är styrelsen underkastad ansvar. Nu gjordes här gällande, att när utskottet ändrade föreskriften om bestämmandet af lösningsbeloppet vid dylik aktieinlösen, kräfdes det, att om bolagsordningen ändrades, man hade något medel, hvarigenom man fick anteckning på aktiebrevet, så att icke tredje man blefve missledd, t. ex. om bolagsordningen ändrades på det sättet, att aktier, som vore mycket

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

mera värda, skulle få inlösas och därvid betalas endast efter pari. För att det må beredas utskottet möjlighet att få in en bestämmelse i denna riktning fordras det, att denna 91 § återremitteras. Jag tror, att här är rätta stället att sätta in detta tillägg. Jag tänker mig utan att ha saken absolut klar, att man skulle kunna göra ändring i bolagsordningen med afseende å inlösningsrätten, beroende på icke endast viss kvalificerad pluralitet utan också på att anteckning skedde på aktiebrevet. Och den bestämmelsen skulle möjligen kunna komma in här i den punkt, som säger: »Är för giltighet af beslut, hvarom nu är sagdt, något ytterligare villkor bestämdt i bolagsordningen, lände ock det till efterrättelse.» I detta moment skulle kunna sägas, att i omhandlade fall fordrades för giltighet af beslut anteckning å aktiebrevet och i andra fall lika med nuvarande lydelse. På dessa skäl ber jag att få yrka återremiss, för att utskottet må vidare pröfva denna sak.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen yttrade, att beträffande föreliggande paragraf annat yrkande ej förekommit, än att den skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

92—94 §§.

Godkändes.

95 §.

Förevarande paragraf lydde sålunda:

(i *Kungl. Maj:ts förslag*:)

Menar styrelsen eller ledamot däraf eller aktieägare, att beslut, som fattats å bolagsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen, äge därå tala genom stämning å bolaget inom två månader från beslutets dag eller, där bolaget då ej var registrerad, från dagen för registreringen. Försummas det, vare rätt till klandertalan öfver beslutet förlorad.

(i *utskottets förslag*:)

Menar styrelsen eller ledamot däraf eller aktieägare, att beslut, som fattats å bolagsstämma, icke tillkommit i behörig ordning eller eljest strider mot denna lag eller bolagsordningen, äge därå tala genom stämning å bolaget inom två månader från beslutets dag eller, där bolaget då ej var registrerad, från dagen för registreringen. Försummas det, vare rätt till klandertalan öfver beslutet förlorad.

*(i Kungl. Maj:ts förslag:)**(i utskottets förslag:)*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

Klandertalan, grundad därpå att bolagsstämmas beslut strider mot bestämmelserna i 55 §, må ej anställas af aktieägare, med mindre den eller de, som föra talan, äga aktier till belopp af minst en tiondedel af hela aktiekapitalet.

Vill styrelsen anhängiggöra klandertalan, vare lag, som i 68 § 2 mom. sägs; dock skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den där omförmälda stämman inom ofvan i denna paragraf stadgad tid blifvit utlyst att hållas så snart det med iakttagande af föreskrifven kallelsetid kan ske.

Har klandertalan anhängiggjorts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att, innan slutligt utslag i målet meddelas, förordna, att klandrade beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där klandrade beslutet är af beskaffenhet, att det bör registreras, underrättelse ofördröjligen genom rättens eller domarens försorg afsändas för registrering.

Domstols utslag, hvarigenom bolagsstämmobeslut upphäfts eller ändrats, gälle jämväl för de aktieägare, som ej instämt klandertalan.

Vill styrelsen anhängiggöra klandertalan, vare lag, som i 68 § 2 mom. sägs; dock skall styrelsens rätt till talan anses bevarad, om den där omförmälda stämman inom ofvan i denna paragraf stadgad tid blifvit utlyst att hållas så snart det med iakttagande af föreskrifven kallelsetid kan ske.

Har klandertalan anhängiggjorts, äge domstolen, när skäl därtill förekommer, att, innan slutligt utslag i målet meddelas, förordna, att klandrade beslutet ej må verkställas. Om förordnandet skall, där klandrade beslutet är af beskaffenhet, att det bör registreras, underrättelse ofördröjligen genom rättens eller domarens försorg afsändas för registrering.

Domstols utslag, hvarigenom bolagsstämmobeslut upphäfts eller ändrats, gälle jämväl för de aktieägare, som ej instämt klandertalan.

Herr Trygger: I § 55 förekommer en bestämmelse, att bolagsstämman icke må förfoga öfver bolagets vinstmedel eller öfriga tillgångar för ändamål, som uppenbarligen är för bolagets verksamhet främmande. I denna 95 § talas om klanderrätt mot bolagsstämmobeslut. Enligt utskottets förslag har hvar och en, som menar, att beslutet icke är lagligt, rättighet att klandra detsamma. I det kungl. förslaget har emellertid gjorts undantag för det fall, som jag nyss nämnde. Om bolagsstämman fattar beslut, som strider mot bestämmelsen i 55 § angående förfogandet öfver vinstmedel

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

och andra tillgångar, fordras det, att den person, som vill öfverklaga det, representerar minst $\frac{1}{10}$ af hela aktiekapitalet. Eljest får han icke öfverklaga beslutet. Som skäl för detta undantag från den generella regeln om rätt att öfverklaga bolagsstämmobeslut åberopas, att man befarar, att eljest en massa chikanösa rättegångar skulle uppkomma. För min del tror jag, att den ståndpunkt, som det kungl. förslaget intager, är riktig. Och en del af utskottets ledamöter från denna kammare hafva förenat sig om en reservation, däri vi yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändradt.

Herr Håkanson, Ernst: För den händelse Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af förevarande paragraf blefve antaget, skulle det, äfven om en bolagsstämma beslutade att skänka bort bolagets egendom eller eljest förfoga däröfver för ändamål, som vore främmande för bolagets verksamhet, erfordras att aktieägare, som ville klaga öfver ett dylikt beslut, skulle disponera öfver minst $\frac{1}{10}$ af aktiekapitalet. Då en aktieägare ju äger del i bolagets egendom, skulle det vara upprörande, om han, därest bolagsstämman på sådant sätt förfogade öfver egendomen, icke skulle ensam och utan biträde af andra aktieägare äga att i laga ordning söka åstadkomma rättelse. 55 § stadgar först, att bolaget icke må förfoga öfver bolagets egendom för ändamål, som uppenbarligen är främmande för bolagets verksamhet, hvarefter tillägges: »stämman dock obetaget, att till allmännyttigt eller därmed jämförligt ändamål använda tillgång, som i förhållande till bolagets ställning är af ringa betydighet.» Den första punkten omfattar bolagets hela egendom såväl vinstmedel som öfriga tillgångar. Det kan icke vara förenligt med rättvisa och billighet att fordra en kvalificerad minoritet för rätt att öfverklaga ett dylikt beslut. På denna grund ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Kjellberg: Jag ber att få uttala mitt gillande af reservationen. Jag finner det riktigt, att icke hvarje aktieägare kan trakassera ett bolag med att föra talan mot beslut om gåfvor för allmännyttiga eller välgörande ändamål. Jag får därför yrka bifall till reservationen.

Herr Bergendahl: Jag har instämt i utskottets ifrågavarande beslut och har ansett det vara en obestriddigt riktig grundsats, att, om ett bolagsstämmobeslut är stridande mot aktiebolagslagen eller mot bolagsordningen, det skall vara hvarje aktieägars rätt att öfverklaga beslutet. Ett beslut i den riktning, som här afses, nämligen ett beslut om användandet af bolagets vinstmedel eller tillgångar för ändamål, som äro främmande för bolaget, är för den enskilde aktieägaren af lika stor eller kanske större betydelse än månget annat beslut, hvaröfver enskild aktieägare har rätt att föra talan. Därigenom att aktiemajoriteten beslutar att använda bolagets vinst-

medel eller realiserar dess tillgångar för ett för bolaget främmande ändamål, beröfvas aktieägaren sin vinstandel i förra fallet och sin andel i bolagets tillgångar i senare fallet. Han skulle då icke hafva rätt att föra talan mot ett sådant beslut, såvida han icke samlade en minoritet, som representerade en tiondel af hela aktiekapitalet. Jag har icke funnit någon giltig anledning för detta undantag. Det uppgafs af den förste ärade talaren, att reservationen afser att förekomma chikanösa rättegångar, men detta sker väl bäst därigenom, att icke bolagsstämman fattar ett lagstridigt beslut. Det nämndes af den siste talaren, att man icke borde gifva rätt åt en enskild aktieägare att öfverklaga ett beslut, som afsåge att använda en del af vinstmedlen till välgörande ändamål. Men ett sådant beslut är ju icke lagstridigt. Det är endast i fall beslutet står i strid mot denna aktiebolagslag eller mot bolagsordningen, som en klagan kan förekomma. Jag yrkar därför i likhet med en föregående talare bifall till utskottets hemställan i denna del.

*Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr talmannen i enlighet med framställda yrkanden propositioner, först på paragrafens godkännande med den lydelse utskottet föreslagit samt vidare därpå att motsvarande paragraf i Kungl. Maj:ts förslag i ämnet skulle godkännas; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner 95 § i Kungl. Maj:ts förslag till lag om aktiebolag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes ifrågavarande paragraf med den lydelse lagutskottet föreslagit.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 37.

Denna paragraf lydde sålunda:

Har bolagsstämma bestämt arfvode åt styrelseledamot, revisor eller tjänsteman i bolaget eller eljest åt någon för fullgörande af honom meddeladt uppdrag, äge aktieägare med ett sammanlagdt aktiebelopp af minst en tiondedel af hela aktiekapitalet, där arfvodet förmenas vara för högt bestämdt, att inom två månader från beslutets dag eller, där bolaget då ej var registrerad, från dagen för registreringen hos rätten eller domaren göra ansökning om pröfning af arfvodets storlek; och äge rätten, där arfvodet uppenbarligen finnes vara bestämdt till oskäligt belopp, att efter vederbörandes hörande göra jämkning däri.

I afseende på förevarande paragraf hade reservation afgifvits af herrar *Trygger, af Ekenstam, Gustaf Andersson, Ridderbjelke, Håkanson, Bergendahl, Skytte* och *von Baumgarten*, hvilka på de i herr Vennerstens motion anförda skäl ansett, att utskottet bort hemställa, att denna paragraf måtte ur förslaget utgå, och att däraf föranledda ändringar i paragrafernas numrering verkställdes.

Herr Wallenberg: Det gläder mig, att ett flertal af lagutskottets medlemmar från Första kammaren funnit denna paragraf obehöfzig. Det är också min åsikt; den är icke allenast obehöfzig utan rent af skadlig. Den litania, hvarmed Stockholms borgmästare velat förstärka utskottets motivering, betyder ingenting för mig, den ändrar icke min åsikt. Jag har icke samma erfarenhet som han. Han talar om bolag, som hafva till hufvudsaklig rörelse att bereda vissa personer extra inkomster genom styrelsearfvoden. Sådana bolag känner jag icke, men vi röra oss icke i samma kretsar. Han riktar vidare en släng åt framstående personer i ämbetsmannaställning. Det får stå för hans räkning. Han är själf ämbetsman, men den argumentationen ökar icke auktoriteten hos den, som framfört den.

Min erfarenhet angående ledningen af aktiebolag är, att första villkoret för, att ett bolag skall gå bra, är att det skötes af en duglig man, och det andra villkoret är, att denne duglige man är nöjd med sin ställning. Jag har kommit till den erfarenheten, att en duglig karl knappast kan betalas för högt. Om nu denna paragraf går igenom, skulle det tillåtas en liten minoritet i ett bolag — man kan tänka sig, att i ett stort bolag alltid finnes en sådan minoritet, som icke förstår det jag nyss nämnde utan anser vissa funktionärer vara aflönade för mycket — att inför domstol draga denna fråga. Med all aktning för vår svenska domarkår tror jag icke, att den är kompetent att slita en sådan tvist, ty vår domarkår har icke den erfarenhet, som behöfves härför. Jag tycker, att

bästa beviset härför är, att en domare, Stockholms borgmästare, argumenterar som han gjort och talar om »svindlande belopp».

Jag hemställer, att denna paragraf af Första kammaren afslås i enlighet med hvad reservanterna föreslagit.

Herr Löfgren: Jag hade icke tänkt att yttra mig vid denna paragraf, därför att jag är tveksam, huruvida dess innehåll har en lämplig affattning, men jag vill ändå protestera mot påståendet, att erfarenheten icke visat, att personer begagnat sin ställning som ägare af en aktiemajoritet för att taga alltför höga arfvoden såsom ledamöter i styrelse eller verkställande direktörer. Jag har från min erfarenhet åtskilliga exempel på att en person, som misskalkylerat värdet på aktier, som han köpt, tager skadan igen genom att låta bestämma ett oskäligt högt arvode åt sig själf. Det kan hända, att detta hör till undantagen, men att det händer är tvärsäkert.

Hvad som gör mig tveksam, huruvida paragrafen i dess föreslagna affattning bör antagas, är, att det synes mig icke tillräckligt att föreskrifva, att om bolagsstämma fastställt arvode åt styrelsens ledamöter, talan därom kan föras inför domstol. Arvodet kan ju ha bestämts af styrelsen. Den har kanske i sin hand att antaga verkställande direktör och antager en sådan mot ett oskäligt högt arvode. Ett sådant fall är icke förutsedt och träffas icke af bestämmelsen, sådan den är formulerad i förslaget rörande 96 §.

Hvad som vidare gör mig betänksam mot att antaga paragrafen är det förhållandet, att det naturligtvis är angeläget för den, som träffar aftal med ett bolag om anställning, att hafva en viss säkerhet för sin ställning. Det är, som den föregående talaren påpekat, nödvändigt, att ett företag, som kan betala en styrelseledamot eller verkställande direktör väl, också får den lämpliga personen, och det kan hända, att möjligheten att få dessa lämpliga personer försvåras, om en sådan bestämmelse som den föreslagna antages. Bli det omöjligt för en styrelseledamot eller verkställande direktör att på förhand beräkna säkerheten af sin position, torde han ock blifva obenägen att ställa sina tjänster till förfogande.

På grund häraf och då jag icke kan finna en lämplig formulering af den berättigade tanke, som ligger till grund för 96 §, vågar jag icke framställa något yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande nu föredragna paragraf endast förekommit det yrkande, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr Trygger m. fl. i afseende å denna paragraf angifna reservation.

Sedermera gjordes propositioner, först på godkännande af förevarande paragraf samt vidare på bifall till berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

97—130 §§.

Godkändes.

131 §.

Nu föredragna paragraf hade följande lydelse:

Företer den, som inför domstol, Konungens befallningshafvande eller öfverexekutor företräder aktiebolag, bevis, utvisande, att han den dag, beviset utfärdades, enligt aktiebolagsregistret var behörig att företräda bolaget, och är det bevis ej äldre än ett år, åligger det myndigheten att ur den i 126 § omförmälda tryckta samling inhämta upplysning, huruvida förändring beträffande behörigheten ägt rum. Hvad i sådant afseende nyssnämnda samling i den mån den kommit myndigheten till handa utvisar, skall för myndigheten äga vitsord, där ej annat förhållande visas vara för handen.

Beträffande föreliggande paragraf hade reservation afgifvits af herrar af *Ekenstam*, *Håkanson*, *Bergendahl* och *Pettersson* från Södertälje, hvilka ansett, att denna paragraf bort utgå och att däraf föranledd förändring beträffande paragrafföljden bort ske.

Herr af *Ekenstam*: Jag har tagit mig friheten att reservera mig i afseende å denna paragraf och yrkar, att den skall utgå.

Förhållandet är, som herrarna se, att enligt den bestämmelse, som här föreslås, skall det åligga domstol att i hvarje rättegång eller ärende, där ett aktiebolag uppträder och dess ombud företer ett inom det löpande året utfärdadt registreringsbevis, som styrker att han är utsedd att tala för bolaget, se efter om detta är riktigt enligt de handlingar, som komma domstolen tillhanda enligt 126 §. Följaktligen skall en kontrollätgård vidtagas, och det kan tyckas, att denna anordning är ganska enkel och praktisk. Kanske flera, som läsa denna paragraf, anse, att detta kommer att befordra parternas sannskyldiga bästa. Jag vågar dock påstå motsatsen.

Vid bedömandet af denna sak måste vi först och främst tänka på, att den samling af registerhandlingar, som enligt 126 § kommer att finnas hos domstolen eller domaren, blir af ett rent voluminöst omfång. Det blir nog icke så lätt att hitta i dessa handlingar, alldeles säkert som något register icke kan ifrågasättas förr än vid årets slut. Således skulle, om domstolen vid hvarje förekommande fall hade skyldighet att efterse, huruvida det inlämnade registreringsbeviset är riktigt, förhandlingarna i målet afbrytas, för huru lång tid är omöjligt att säga, men det kan bli en afsevärd tid, helst vid häradsrätterna, där domaren ofta icke har något biträde att tillgå. Då man känner, huru dyrbar i många fall domstolens och helt visst också parternas tid kan vara, torde det ur bådas synpunkt vara rätt betänkligt med sådana uppskof och helt visst

mycket lyckligare, om förhållandena få fortgå som hittills. Ty i närvarande stund får ett bolagsombud vara beredt att fullständigt legitimera sig. Det besvär, som sålunda kan vållas, motsvaras nog tillfullo af vissheten om, att hans behörighet icke är beroende af en del handlingar, som vid tillfället i fråga kanske ej ens kommit domstolen till handa. Det är därför jag och mina medreservanter gjort denna reservation, hvarigenom vi afse att den nu rådande praxis må fortfa.

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

Jag ber att få yrka bifall till denna reservation.

Herr Trygger: Den siste ärade talaren har på detta område mycket större erfarenhet än jag. Det är sålunda mycket svårt att yrka bifall till utskottets förslag. Denna bestämmelse är emellertid föreslagen i allmänhetens intresse, och Kungl. Maj:t har efter pröfning ansett sig kunna framlägga den för Riksdagen. Jag kan icke anse de skäl, som af reservanterna åberopats, så öfvertygande, att jag vågat gå ifrån Kungl. Maj:ts förslag; jag tror icke, att paragrafen medför i tillämpningen så stora svårigheter, som man velat göra gällande. Det är därför som jag inom utskottet förenat mig med dem, som yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Jag ber fortfarande att få yrka bifall till detsamma.

Herr Karlsson: Jag ber att få förena mig med herr af Ekenstam. För en rådstufvurätt, som har samlingen af det tryckta registret till hands, kan det vara lätt att se efter i detta. Finnes icke detta stadgadt i lagen, så är domstolen visserligen icke skyldig att se efter i det tryckta registret, när parterna komma till domstolen, men en rådstufvurätt gör nog det ändå utan att det står i lagen. Men för eu domare på landet, hvilken reser omkring på skilda tingsställen, är det besvärligt att föra med sig registret, och det kan hända, att det icke utkommit eller kommit honom tillhanda, när han behöfver det. Jag ber därför att få instämma med herr af Ekenstam.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter herr talmannen i enlighet med framställda yrkanden gjorde propositioner, först på paragrafens godkännande samt vidare därpå att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i den af herr af Ekenstam m. fl. beträffande denna paragraf afgifna reservation; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

132 §.

Denna paragraf lydde sålunda:

Med böter från och med femtio till och med två tusen kronor eller fängelse straffes

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

1) stiftare, som mot bättre vetande i stiftelseurkunden, i teckningslista eller i skriftlig handling, som åberopas i listan eller bifogas densamma eller eljest framlägges å konstituerande stämman, meddelar oriktig uppgift;

2) styrelseledamot eller annan, som vid anmälan till registrering mot bättre vetande meddelar oriktig uppgift;

3) styrelseledamot, med hvars begifvande utfärdas aktiebref, hvilket utan Konungens lof är ställdt till innehafvaren, eller i hvilket aktie angifves lyda å mindre belopp än i denna lag är medgifvet, eller i hvilket mot föreskriften i 26 § 2 mom. förbehåll, som där sägs, ej angifvits;

4) styrelseledamot eller likvidator, där han mot bättre vetande i skriftlig handling, som framlägges å bolagsstämma eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägarna, rörande bolagets angelägenheter meddelar oriktig uppgift eller mot bättre vetande vare sig låter i aktieboken göra anteckning i strid med bestämmelserna i 28 § 1 och 3 mom. eller underlåter ombesörja, att förändring i äganderätt till aktie varder jämlikt 28 § 1, 2 och 3 mom. antecknad i aktieboken;

5) styrelseledamot eller likvidator, som uppsåtligen i strid med bestämmelsen i 54 § 1 punkten låter verkställa utbetalning till aktieägare;

6) styrelseledamot, som vid upprättande af balansräkning mot bättre vetande förfar i strid med bestämmelserna i 56 §;

7) revisor eller enligt 107 § förordnad god man, där han i berättelse eller utlåtande eller annan handling, som framlägges å stämma eller annorledes hålles tillgänglig för aktieägarna, mot bättre vetande lämnar oriktig uppgift rörande bolagets angelägenheter eller uppsåtligen underlåter att göra anmärkning mot dylik uppgift i handling, som af honom granskats;

8) revisor, som, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande af hans uppdrag, yppar något af hvad vid granskningen af styrelsens förvaltning eller bolagets räkenskaper kommer till hans kännedom;

9) en hvar, som falskeligen afgifver sådan försäkran, som omförmäles i 76 § 2 mom.

Ej må straff, som ofvan är stadgad, tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff.

Herr Bergendahl: Moment 9) af denna paragraf innehåller en straffbestämmelse för den, som falskeligen afgifver en sådan försäkran, som omförmäles i 76 § 2 momentet. Kammarerna har genom sitt föregående beslut bestämt, att en sådan försäkran, som i 76 § 2 mom. omförmäles, icke skall få affordras. Det är ju därför gifvet, att detta 9:de moment skall utslutas. Jag har i en reservation ifrågasatt, att denna straffbestämmelse skall ersättas af en annan så lydande: »Aktieägare, som genom falskt sken af köp, gåfva eller

annat aftal till annan öfverlätit aktie i afsikt att kringgå i lag eller bolagsordning meddelade bestämmelser om rösträtt och därigenom beredt denne tillfälle att för aktien föra talan vid bolagsstämma.» Men, såsom jag redan framhållit, är jag tveksam, huruvida ett sådant straffbud är nödvändigt och hvilken formulering skall gifvas åt detsamma. För att lagutskottet må taga under öfvervägande, huruvida någon straffbestämmelse öfver hufvud är erforderlig i den riktning jag angifvit, och hvilken form en sådan skall ha, ber jag att få yrka återremiss af mom. 9) i § 132.

Herr Trygger: För min del kan jag icke vara med om en sådan straffbestämmelse, som här föreslagits, men å andra sidan finnes icke skäl att motsätta sig återremiss. På denna grund skall jag icke göra något annat yrkande.

Herr Kjellberg: Enligt denna paragrafs åttonde moment i utskottets förslag skall revisor, som, utan att det med nödvändighet erfordras för fullgörande af hans uppdrag, yppar något af hvad vid granskningen af styrelsens förvaltning eller bolagets räkenskaper kommer till hans kännedom, kunna straffas med fängelse. Jag finner denna bestämmelse alldeles öfverflödig, och jag förstår uppriktigt sagdt icke, huru den kunnat komma dit i detta sammanhang. Att ifrågavarande bestämmelse finns i det *kungliga* förslaget, förstår jag, emedan detta upptager bestämmelse om en extra revisor, som minoriteten kunde få tillsatt. På grund af kommitténs förslag om minoritetsrevisor yttrade sig också lagrådet, sid. 101 i den kungl. propositionen, sålunda:

»Den föreslagna anordningen synes därför icke kunna tillstyrkas, om icke tillika föreskrifves, att revisor, vid den i 126 § stadgade straffpåföljd, ej må, med mindre det med nödvändighet fordras för fullgörande af hans uppdrag, yppa något af hvad vid granskningen af bolagets förvaltning och räkenskaper kommit till hans kännedom, en föreskrift, som, då åtskillnad i detta afseende ej lämpligen bör göras mellan de särskilda slagen af revisorer, torde utsträckas att gälla dem alla.»

Här se vi alltså anledningen till att det kungliga förslaget innehåller en dylik bestämmelse om straff för revisor; men när den extra revisorn är afförd enligt kammarens, i öfverensstämmelse med utskottets förslag, nyss fattade beslut, hvarför skall det då stå kvar straff för nyssberörda förseelse af revisor? Jag hyser den uppfattningen, att om denna bestämmelse godkännes, det kommer att blifva ganska svårt att få revisorer. Det har i alla tider gått mycket bra, utan att det varit stadgad fängelsestraff för revisorer. Hvarför skulle en sådan bestämmelse då införas?

Jag vill tillägga, att äfven om det beslutits att lämna möjlighet öppen för tillsättande af en minoritetsrevisor, så skulle jag icke

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts).

velat vara med om straffbestämmelse för någon annan af revisorer-
na än denna.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten anföra, yrkar jag,
herr talman, återremiss af mom. 8 i denna paragraf.

Herr Trygger: Herr talman! Det ser verkligen ut som om
utskottet skulle få bära ansvaret för bestämmelsen, att vanlig revisor
skall straffas, därest han obehörigen lämnar uppgifter om hvad
han fått reda på. Men det tror jag icke är berättigadt. Jag trodde
icke, att jag läste riktigt innantill, när jag fann, att man ville
straffa bolagets ordinarie revisorer, därför att man ville straffa den
på minoritetens föranstaltande valde revisorn. Detta vore åtminstone
en alldeles ny grundsats i svensk rätt, att man vill straffa en viss
revisor, och för att icke göra skillnad, straffar man alla. Jag tror
icke heller, att den tankegången låg till grund för Kungl. Maj:ts
förslag, utan när Kungl. Maj:t upptog straff för revisorer, var det
därför att Kungl. Maj:t ansåg, att om revisorer begått samma handling,
så vore de allesammans lika brottsliga. Följaktligen, när utskottet
strök den extra revisorn, minoritetsrevisorn, lät utskottet i
alla fall straffpåföljden för de andra revisorererna stå kvar. Men vilja
herrarna, att de senare skola vara straffria, så icke mig emot!

Jag tror emellertid, att det kan ifrågasättas, huruvida man icke
bör göra en begränsning i denna paragraf med afseende å revisorn,
d. v. s. därigenom att man icke låter straffpåföljd inträda annat än
då revisorn haft anledning antaga, att genom hvad han pratar bolaget
skall lida någon skada. Jag tror, att en sådan begränsning vore
mycket bra, och det passar för alla revisorer. Då förefaller det
mig, som om man vinner det ändamål, man vill vinna: På denna
grund ber jag, herr talman, att få förena mig i återremissyrkandet,
men utsträcker det till hela § 132, eftersom det nu föreslagits
återremiss beträffande två moment.

Herr Kjellberg: Med anledning af den siste ärade talarens
yrkande ber jag att få återtaga mitt yrkande om återremiss af detta
särskilda moment och instämma i hans yrkande om återremiss af
hela paragrafen.

Herr Bergendahl: Jag ber att få ändra mitt yrkande om
återremiss af mom. 9 i så måtto, att jag förenar mig i yrkandet om
återremiss af hela paragrafen.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att
beträffande nu föredragna paragraf endast vore yrkadt, att densamma
skulle visas åter till utskottet.

Härefter gjordes propositioner, först på godkännande af föreliggande
paragraf samt vidare på bifall till berörda yrkande, och förklarades
den senare propositionen vara med ja besvarad.

133—140 §§.

Godkändes.

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

141 §.

Utskottets förslag beträffande denna paragraf lydte sålunda:
Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1912.

Rättigheter och skyldigheter, som uppkommit dessförinnan, skola bedömas efter äldre lag.

Aktiebolag, som bildats, innan denna lag trädte i kraft, må registreras enligt bestämmelserna i äldre lag, men i öfrigt skall med afseende å sådant bolag denna lag lända till efterrättelse med nedan angifna undantag:

1) I stället för bestämmelserna i 26 § 2 mom., 27 §, 32 §, 33 §, 79 § 1 mom. under 4) och 125 § i den mån de afvika från motsvarande bestämmelser i äldre lag skola dessa senare bestämmelser äga tillämpning.

2) Med afseende å bolag, hvars ordning innehåller bestämmelser afvikande från hvad i 29, 30 eller 48 § stadgas, lände dessa bestämmelser i bolagsordningen till efterrättelse.

3) Har beslut om aktiekapitalets ökning registrerats, innan denna lag trädte i kraft, må ökningen verkställas och registreras enligt äldre lags bestämmelser.

4) Äger bolag på grund af bestämmelse i bolagsordningen rätt att inlösa egna aktier, lände den bestämmelse till efterrättelse utan hinder af hvad i 51 § stadgas.

5) Å bolag, i hvars ordning finnes särskildt stadgadt angående sådant förbehåll, som omförmåles i 52 §, eller om annan inskränkning i rätten att förfoga öfver aktie, skola bestämmelserna i sagda lagrum ej äga tillämpning, utan gälle därutinnan hvad bolagsordningen innehåller.

6) Har bolag, då denna lag träder i kraft, i senaste pröfvade balansräkning upptagit tillgång till högre belopp än som motsvarar kostnaderna för dess anskaffning eller tillverkning, utgör bestämmelsen i 56 § under 1) ej hinder mot att fortfarande upptaga den tillgång till samma belopp som förut.

7) Har bolag, då denna lag träder i kraft, i senaste pröfvade balansräkning såsom tillgång upptagit egna aktier, utgör bestämmelsen i 56 § under 7) ej hinder mot att dessa aktier fortfarande under högst tre år upptagas såsom tillgång, dock under förutsättning, att de upptagas skilda från öfriga tillgångar.

8) Bestämmelsen i 57 § 4 mom. utgör ej hinder mot att här i riket bosatt norsk undersåte, hvilken, då lagen den 27 april 1906 angående ändrad lydelse af 40 § i lagen om aktiebolag den 28 juni 1895 trädde i kraft, var ledamot af aktiebolags styrelse, i sådan egenskap kvarstår under den tid, för hvilken han blifvit vald.

Lagförslag
om aktiebolag
m. m.
(Forts.)

9) *Hvad i 58 § stadgas därom, att inskränkning i styrelsens eller styrelseledamots befogenhet att företräda bolaget skall vara utan verkan mot tredje man, med mindre han ägt eller bort äga känne- dom om inskränkningen, och ej få registreras, afser ej bestämmelse i bolagsordning, att vissa utfästelser för att vara gällande skola vara undertecknade jämväl af en af Kungl. Maj:t utsedd ledamot af sty- relsen.*

10) *Hvad i 76 § 2 och 3 mom. stadgats skall äga tillämpning endast, där bolagsordningen innehåller bestämmelse i det hänseende, som i 79 § 4) sägs.*

11) Där bolag blifvit i enlighet med bestämmelse i äldre lag upplöst, skola i afseende å likvidationen bestämmelserna i samma lag lända till efterrättelse.

Skall enligt hvad ofvan stadgats i fråga om bolag, som bildats, innan denna lag trädt i kraft, äldre lags bestämmelse gälla och är i samma lag öfverträdelse af den bestämmelse belagd med straff, skall beträffande sådant bolag jämväl dylik straffbestämmelse lända till efterrättelse.

I fråga om styrelseledamot eller suppleant, som enligt äldre lag berättigats teckna aktiebolags firma, skola bestämmelserna i 58 och 59 §§ lända till efterrättelse; och skall förty inskränkning i befogenheten för den, som äger teckna bolagets firma, att företräda bolaget, ända att inskränkningen enligt äldre lag registrerats och kungjorts, icke därigenom anses hafva kommit till tredje mans känne- dom.

Herr Trygger: Terr talman! Kammaren har beslutat, att mo- menten 2 och 3 i § 76 skola utgå. Däraf följer, att det undantag med afseende å äldre bolag, som här i öfvergångsbestämmelserna är stadgadt i punkt 10, § 141, också bör utgå. Jag vill emellertid betona — och jag är öfvertygad om att kammaren har samma upp- fattning — att detta förhållande endast är en konsekvens af det förra beslutet; och skulle det blifva någon modifikation af det be- slutet, d. v. s. skulle mom. 2 och 3 i § 76 bibehållas, är det kam- marens mening, att denna tionde punkt också bör bibehållas.

På grund af kammarens förut fattade beslut rörande § 76 hem- ställer jag alltså, att punkt 10 i den nu föredragna paragrafen måtte utgå.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, hvarefter föreliggande paragraf godkändes med den ändring, att den med 10 betecknade punkten uteslöts.

Öfriga delar af förslaget.

Godkändes.

Förslaget till lag om vissa ändringar i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895.

Godkändes.

Utskottets i utlåtandet gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens föregående beslut.

Herr statsrådet *Swartz* aflämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter handlanden *Edvard Alarik Hernqvist* från *Källby* socken.

Föredrogs ånyo Första kammarens tillfälliga utskotts den 6 och 7 i denna månad bordlagda utlåtande, nr 17, i anledning af motion angående skrifvelse till Konungen i fråga om ändring af förläggningsort för vissa regementen. *Om ändrad förläggningsort för vissa regementen.*

Till utskottets behandling hade blifvit öfverlämnad en af herr *Lindblad* m. fl. i Första kammaren väckt motion, nr 38, hvori hemstälts, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i förnyad ompröfning alla de skäl — militära, nationalekonomiska och finansiella — som talade för en ändring af förläggningsort för vissa regementen.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på anförda grunder hemställt, att ifrågavarande motion icke måtte till någon Första kammarens åtgärd föranleda.

Herr *Hult*: Då jag genom sjukdom varit förhindrad att deltaga i utskottets slutliga behandling af herr *Lindblads* m. fl. i Första kammaren väckta motion nr 38 och icke kunnat i vanlig ordning reservera mig mot utskottets förslag, vill jag här begagna mig af tillfället att uttala min i viss mån afvikande mening, och jag får då först förutskicka, att denna berör hufvudsakligen *Kalmar* regementes förläggning.

Utskottet har i sitt yttrande å sidan 54 uttalat den generella meningen, att intet misstag blifvit begånget vid bestämmandet af förläggningssorterna, men till detta resultat har utskottet beträffande *Kalmar* regemente kommit genom att *uteslutande* hänvisa till de militära skäl, som anförts för en förläggning till *Eksjö*, och genom att icke fästa sig vid, att 1901 års Riksdag uttalat sig för, att de

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

värnpliktige icke måtte bortföras från sina hemorter. Att chefen för andra arméfördelningen ej tagit hänsyn till Riksdagens nämnda yttrande, när han afgifvit sina utlåtanden rörande Kalmar regementets förläggning, är uppenbart. Hade han i likhet med öfriga arméfördelningschefer det gjort, skulle han säkert funnit, att regementet bort förläggas inom länet. De skäl åter, som föranledt Kalmar läns södra landsting att direkt hos Kungl. Maj:t petitionera om en revision af regementets förläggning, äro af öfvervägande *social* natur, — det är landtbefolkningens lifligt närda önskemål, som funnit sitt uttryck i icke blott landstingets enhälliga beslut utan ock i besluten på icke mindre än 74 kommunalstämmor.

För befolkningen måste det nämligen innebära en afsevärd olägenhet att för all framtid behöfva skicka sin värnpliktiga ungdom till en öfningsort, belägen långt utanför länet och utanför det nordvästra hörnet af regementets inskrifningsområde. Härigenom afklippes onödigtvis förbindelsen mellan de värnpliktiga och deras hem; permittering till hemmen under sön- och helgdagar omöjliggöres, dels på grund af bristande tid, dels för de mindre bemedlade af kostnadsskäl till följd af de dyrare resorna. Af samma skäl måste de anhörigas besök å öfningsorten under dylika och andra dagar försvaras. Kalmar åter är så centralt beläget i förhållande till både fastlandet och Öland, att resa fram och tillbaka på samma dag är möjligt från de flesta trakter. Då Kalmar dessutom är länets residensstad, med hvilken befolkningen står i liflig förbindelse af alla slag, inses, att det måste ligga i ej blott länets intresse, att regementet dit förläggas, utan äfven i det allmännas att så sker, hvarigenom ett eljest aldrig upphörande missnöje undanröjes och befolkningens kärlek till länet, till *sitt* regemente främjas och stärkes.

Riksdagen har också 1901 uttalat såsom ett *principiellt* önskemål, att de värnpliktiga icke måtte bortföras från sina hemtrakter för att vapenöfvas i främmande landsändar, och Kalmar regemente är det *enda*, för hvilket man beslutat en förläggning utom det egna länet — i motsats till hvad kasernbyggnadskommitténs flertal föreslog. Man kunde därför vänta, att synnerligen tungt vägande militära skäl bildat grundvalen för ett dylikt beslut, men enligt utredningen kan så icke sägas vara fallet. Ty samöfningar med andra truppslag måste icke mindre än 14 af infanteriets 28 regementen undvara; och förläggning vid obefäst kust är redan bestämd för icke mindre än 6 truppförband. Koncentreringssvårigheterna, i den mån de förmenas bero på den smalspåriga banan Kalmar—Berga, undanröjas i och med tillkomsten af en normalspårig bana Safsjöström—Nässjö, hvilkens tillkomst nu är att påräkna inom några få år.

Den omväxlande öfningsterrängen omkring Kalmar är — andra må därom säga hvad de vilja — gifvet att föredraga framför Ek-sjöns enformiga skogsomgifningar, och befälets rekrytering kommer gifvetvis att underlättas, om regementet placeras i Kalmar, en inga-

lunda oviktig sak med vår nuvarande härordning. Ty att rekrytera volontärstyrkan vid två i Eksjö förlagda regementen är förenadt med största svårighet.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Till belysande af rekryteringsförhållandena vid Kalmar regemente är jag i tillfälle att lämna några exakta siffror. Vakanserna voro 1905 — 43 stycken, 1906 — 70, 1907 — 83, 1908 — 112 och 1909 — 126, hvilka under respektive år ersattes med 27, 48, 32, 53 och 75, hvarigenom de nedbringades den 31 december 1905 till 16, 1906 till 22, 1907 till 51, 1908 till 59 och 1909 till 51. Häraf framgår, att volontärsbrist städse förefinnes. Nu är det verkligen så, att från den folkrika södra länsdelen af Kalmar län och Öland ingen yngling gärna vill taga volontärsanställning, enär till regementets förläggningssort utsetts Eksjö. Äfven detta förhållande kan jag belysa med officiella siffror. Af under 1910 antagna 31 volontärer voro blott 3 från socknar i nämnda länsdel, och af den 1 februari 1910 anställda 198 volontärer voro endast 8 från samma länsdel. Helt annorlunda skulle det i rekryteringshänseende blifva, om regementet förlades i Kalmar.

Om herrarna kasta en blick på den utskottets betänkande vidfogade kartan, faller genast i ögonen olämpligheten, för att ej begagna ett starkare uttryck, af att Kalmar regemente förläggas till Eksjö — en åtgärd, som länsinnevärnarna likna med ryska förhållanden, där vanligen de värnpliktige förläggas så långt från hemorten, att all medborgerlig anda kan förkvävas.

Några afsevärda ekonomiska svårigheter för en förändring af förläggningen böra icke föreligga. Några byggnadsarbeten hafva ännu icke ägt rum och de af staden Eksjö till förfogande ställda områdena belöpa sig till ett värde af 78,000 kronor, nämligen inköp af lägenheten Karlslund till utvidgning af området för själfva etablissementet 21,000 kronor, till utvidgning af Ränneslätt för Kalmar regemente 20,000 kronor, de staden förut tillhöriga s. k. Hoffstedtska ägorna, hvilka voro bokförda till ett värde af 26,000 kronor, samt Oxbacken 11,000 kronor, hvartill dock komme omkring 15,000 kronor för mark gemensam för husar- och infanteriregementet.

Om äfven för kontraktets upphörande Eksjö stad skulle komma att fordra mera, så är jag i tillfälle meddela, att Kalmar stad är genom sina stadsfullmäktige beredd att åtaga sig all ersättning till staden Eksjö, som den kan fordra och visa vara rättmätig.

På grund af hvad jag nu anfört, får jag såsom min mening och det landstings, hvars ene representant jag i denna kammare har äran vara, uttala, att det vore synnerligen olyckligt, om Kalmar regemente, i motsats till länsbefolkningens lojalt och tydligt uttalade önskemål, fastslås i Eksjö, ty en säker följd häraf skulle blifva värnpliktensminskade popularitet och en ökad emigration till Amerika.

Hvad beträffar de båda skånska infanteriregementenas förläggning får jag, som dock icke kan gilla, att förläggning sker i lands-

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

orten, inskränka mig till att framhålla öfningsfältets vid Kristianstad olämplighet och dyrhet samt öfningsfältets vid Lund och Arendala sannolika otillräcklighet och afvenledes dyrhet, hvilka förhållanden tala för en revision af beslutet om dessa regementens förläggning.

Med stöd af detta mitt anförande får jag alltså, särskildt fästade mig vid att en med herr Lindblads m. fl. liknande motion i Andra kammaren läser blifva af nämnda kammars tillfälliga utskott nr 4 tillstyrkt i hvad den kan angå Kalmar regemente och de båda skånska infanteriregementena, framställa det yrkande, att Första kammaren ville för sin del med anledning af motionen nr 38 besluta, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville beställa, att Kungl. Maj:t ville taga under ompröfning alla de skäl, som tala för Kalmar regementes förläggning till Kalmar samt norra och södra skånska infanteriregementenas förläggning till andra orter än Kristianstad och Lund.

Herr Lindblad: Då jag haft Kungl. Maj:ts uppdrag att tillsammans med två af arméns officerare söka utarbета bestämmelser för ett ekonomiskt utnyttjande af våra öfningsfält, har jag ansett det vara min rätt, ja, till och med plikt att äfven till Riksdagen aflämna rapport beträffande några af de besök vid öfningsfälten, som jag, dels i sällskap med dessa officerare, dels på egen hand företagit i anledning af detta uppdrag. Jag tror mig också hafva funnit, att frågan om de militära förläggningarna med allt skäl behöfver en revision.

Då nu Första kammarens tillfälliga utskott häröfver har afgifvit betänkande, så finner jag, att det på sidan 53 nederst — jag skall taga detta till en början — säger: »I slutet af motionen yttras, »att vi ännu alltid vid infanteriet hafva och med säkerhet få räkna med blott sommaröfningar.» Vore så verkligen förhållandet, kunde ju måhända, alldeles oberoende af förläggningssort, böra tillses, huruvida och i hvad mån någon inskränkning i för kallare årstider beräknade byggnader inom de olika kasernetablissemanten kunde ske. Men den föreliggande motionen afser endast fråga om »ändring af förläggningssort för vissa regementen», och dessutom må erinras, att infanteriets öfningar redan nu börja tidigt på våren, då oblid väderlek ofta kan råda», etc.

Jag är tacksam för detta utskottets uttalande, ty det säger, att om så verkligen vore förhållandet, att vi icke kunna räkna med annat än sommarförläggning, det kan vara skäl i att öfverväga, om icke en afprutning på dessa *mycket* dyrbara kasernbyggnader verkligen bör äga rum. Sedan förläggningarna i Norrland nu äro öfverstökade och de nybyggnader därstädes, på hvilka krafven äro helt naturliga, blifvit fullbordade med detta år, anser jag, att det verkligen är på tiden, att man ser efter här i mellersta och södra Sverige, om icke Riksdagen gått utöfver, hvad behöfligt varit. Vi veta

alla att vår försvarsfråga icke för närvarande och med all säkerhet icke i framtiden kommer att ligga så väl, att vi hafva råd att göra några *öfverflödiga* utgifter, utan jag tror, att det är skäl i, att Riksdagen i tid ser efter, hvar och på hvad sätt besparingar kunna göras. Då är min lifliga öfvertygelse den, att här i fråga om nybyggnader af kaserner finnes just tillfälle till besparing. Jag skulle äfven kunna återropa mig på en historisk forskare, en gammal riksdagsman, deciderad högerman han som jag, hvilken yttrade till mig dessa ord: Här vore det platsen för den moderata regeringens män att verkligen utreda och se till, om man icke gått för långt, trott militärerna för mycket och gjort dem alltför stora eftergifter. Jag tror, att när man besinnar, hvilken tankegång, som besjalar vår Andra kammare i detta nu, och när man, med kannedom om siffran 49 vid en i den kammaren nyligen hållen votering, kan befara, att ens den siffran skall uppnås i kommande tider — då upprepar jag, att det vore skäl att öfverväga, om det finns några punkter, där man verkligen kan spara. Jag vill fråga denna kammare: vore det mycket vunnit med det, att vi vid slutet af denna nybyggnadsperiod stode där med kasernerna, men att de vore — om icke tomma, så åtminstone absolut onödiga, därför att de kraf, som redan nu resas och som utan tvifvel i ännu starkare grad komma att resas på minskad öfningstid för de värnpliktiga, kanske blefve uppfyllda? Inför en sådan risk, inför en sådan eventualitet tror jag, att det är bättre, att man ser till, om man icke kan spara på kasernanslagen, men lagar så, att öfningarna blifva mera lefvande och att militärerna, särskildt vår officerskår, försöka utnyttja tiden på bästa sätt. Jag vill erkänna, att det krafvet är icke direkt framhållet i motionen, men den snuddar så nära invid detsamma — och det tror jag äfven utskottet känt på sig — att det är därför, som jag velat gripa tillfället i flykten att ännu en gång vid denna riksdag framhålla just detta, att därför att ett nybyggnadsanslag för detta år är beviljadt med 1 million kronor, det icke är sagdt, att det går så lätt ett annat år.

Orsaken till att jag särskildt berört frågan om förläggningen af regementena, är emellertid den, att jag vid vår resa i Skåne, sedan våra öfriga undersökningar voro afslutade, på egen hand företog en utflykt till Refvingehed och därvid fann till full evidens, att det yrkande, hvilket år 1906 framfördes af två motionärer i Andra kammaren, om bibehållande af i första rummet Refvingehed, i andra rummet Ljungbyhed, var fullkomligt berättigadt. Men Riksdagen gick då att, med ledning af dåvarande krigsministern och efter skarpt framhållande från militärt håll, fatta ett olyckligt beslut och ville icke acceptera den kloka tanke, som låg i motionärernas förslag. När jag kommer till Refvingehed och finner, att det öfningsfältet i närvarande stund är, så långt en vanlig praktisk människa, utrustad med vanligt bondförstånd kan döma, helt enkelt idealiskt, då förstår icke jag, hur man kunnat fastna för att förlägga rege-

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

mentet till Lund. Det är, som utskottet här medger, vår yppersta jord; och visserligen kan man tvista och tänka sig att olika samhällen vilja det ena bjuda mer, det andra bjuda mindre för att få ett regemente dit förlagdt, men faktiskt taget tror jag, att det spelar bra liten roll, om det är kronan eller vissa samhällen, som släppa till dessa kontanta medel för att få ett regemente. Det är någon, som skall göra det, och hvem som betalar fiolerna, spelar en ytterst liten roll. Däremot spelar det en mycket stor roll, om man går att förstöra nationella värden, vår yppersta jord, ty det är produktiva värden, och det är det vi skola bygga framtidens afkastning på. Men blir denna jord ett militärt öfningsfält, då är det slut med afkastningen. När man måste räkna med, att dessa platser tillika äro allt annat än *lämpliga* för ifrågavarande öfningar och, såsom utskottsbetänkandet i Andra kammaren framhåller, med säkerhet komme att föranleda vidlyftig och dyrbar grusfyllning, då förstår man verkligen, att talet om besparingar är på sin plats.

Jag har här i min hand korrekturet till det utskottsbetänkande, som Andra kammaren inom några dagar torde finna på sitt bord. Det säges där: »Fältet utanför Lund utgöres af Skånes bästa åkerjord, och det skulle enligt utskottets mening vara beklagligt och föga öfverensstämmande med den allmänna sträfvan att omsorgsfullt hushålla med den odlade jorden, om just detta fält skulle tagas i anspråk, när andra finnas, som på samma gång äro dugliga till militäröfningar och olämpliga ur jordbrukssynpunkt.

Det är för öfrigt icke sannolikt, att fältet utan stora omkostnader i längden skall visa sig dugligt för ett infanteriregementes utbildning. Troligen komma grusfyllningar i stor utsträckning att årligen behöfva vidtagas, utan att man likväl får tillräcklig säkerhet för att fältet äfven vid regnig väderlek kan begagnas.»

Till detta resultat har den kammarens utskott kommit, och jag tror, att man där är inne på en riktigare väg, än hvad vårt utskott är. Det framhåller med rätta oöfverstigliga svårigheter, ty vi kunna icke göra ett olämpligt öfningsfält till ett lämpligt, blott därmed att det ligger invid en stad. Hur äro t. ex. skjutbanorna placerade på detta fält? Jag har hört militärer säga, att det är omöjligt att där åstadkomma någon betryggande skjutbana. Då får man väl ändå inför dessa *militära* uppgifter erkänna, att *det* felet har väl åtminstone detta öfningsfält! Nu säger visserligen den militära utredningen, att Refvingehed icke heller är idealiskt i fråga om möjlighet att anordna skjutöfningar och särskildt att fältet sönderdelas af skjutbanorna, så att det ej kan fullständigt utnyttjas. Det är likvisst att märka, att öfningsfältet med föreslagna inköp af mark blir högst betydligt större, än hvad öfningsfältet vid Lund blir. Då kan man väl tro, att äfven om skjutbanan nu skulle vara olämpligt placerad på samma sätt som vid öfningsfältet vid Lund, olägenheten däraf dock blir mindre därför att öfningsfältet på Refvingehed är så mycket större.

Afsaknaden i Lund af tillfälle för truppen att bada är tillika ett ytterst betänkligt fel, som måste beaktas. Då jag kom till Refvinge och gick förbi badplatsen höll en stor del af manskapet på med att bada; de kunde där springa ut på den härligaste sandbotten ut i halfva sjön. Jämförelsen med Lund sprang bjärt i ögonen.

Vidare är att märka, att det är sandjord, ja hed ute vid Refvinge, hvarför jag tror, att när man därmed jämför öfningsfältet vid Lund, så måste hvarje praktisk människa erkänna de obestridliga fördelarne.

Jag kommer så till frågan om kommunikationerna. Vid mitt besök därnere träffade jag en af staden Lunds styrande män, som på allvar framkastade tanken, huruvida det icke för staden Lund skulle vara vida fördelaktigare att kunna bättre utnyttja sin bana genom att fortfarande behålla öfningsfältet därute. Detta framkastade han själf. När vi sett, hurusom staden Lund i dessa dagar därjämte fått öfvertaga driften på banan ut till Bjerred, så tror jag, att om staden äfven får banan till Refvinge att dras med, staden kan vara på allvar villig att gå statens önsknings till mötes. Det är också framhållet i utredningen, att staden Lund har förbehållit sig att i förekommande fall taga marken åter.

Beträffande förläggningen till Kristianstad är det odisputabelt, att som öfningsplats valts en mycket olämplig mark med sankt läge. Den af Kungl. Maj:t tillsatta kommissionen har också alldeles utdömt Kristianstad och framhållet andra platsers företräden. Då är det mer än märkvärdigt, att Kungl. Maj:t föredrog Kristianstad. Jag kan icke finna något annat skäl därtill än en önskan hos Kungl. Maj:t att få samöfningar till stånd mellan infanteriet och artilleriet. Men då uppstår den frågan: hvarför har det icke varit lika viktigt att med afseende å andra platser uppställa det krafvet, när man har gått därefter, att man vid Kristianstad utvalt en så olämplig plats just för att få samöfningar?

Det är inkonsekvensen hos de militära auktoriteterna, som gör, att lekmannen blir mer än betänksam, när han skall gå och bedöma uttalanden, som göras, ty ibland är det ett skäl, ibland ett annat, som tillmätas afgörande betydelse, och så ställer man det ena skälet mot det andra och frågar sig ovillkorligen, hvarför få de icke gälla lika öfver hela linjen? Här tillämpas en ackommodationsteori, som är för mig rent af misstänkt.

Jag kunde äfven dröja vid förläggningen till Malmen utanför Linköping, men det är en gammal fråga, hvilken i Riksdagens Andra kammare framhållits så många gånger! Det är väl att märka, att på den tiden, innan anslagen voro beviljade, då hette det från landförsvarsdepartementet, att det vore möjligt att tänka på en förläggning till såväl Malmen vid Linköping som till Malma hed i Södermanlands län, men ju längre man kom mot förläggningsfrågans slutliga lösning, dess mindre möjlighet fanns det att acceptera förslaget

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

härom, utan då funnos alltid några auktoriteter bakom, som sade, att det icke dög.

Slutligen kommer nu här framställningen från Kalmar läns landsting i fråga om Kalmar regementes förläggning till ett utanför länet beläget område, till staden Eksjö. Där är det slafveriet under militära synpunkter, som gjort det nödvändigt att flytta regementet från sin gamla öfningsplats och ifrån länet till en fullkomligt ny plats. Visserligen hade man vid det tillfället en formell anledning därtill, därför att det af stadsfullmäktige erbjudna öfningsfältet i Kalmar icke var tillfredsställande, men under frågans fortgående behandling har det visat sig, att stadsfullmäktige, som från början begärde att bli ytterligare hörda, nu också förklarar sig villiga att ställa till Kungl. Maj:ts förfogande en annan plats och gifva öfningsfältet annan form. Vid den besiktning, som också nu gjorts därnere, tror jag icke, att det kunde göras några väsentliga invändningar mot det nu erbjudna öfningsfältet, men naturligtvis, när samma militärer, som förra gången tillfrågades, blifva andra gången åtsporda, måste såväl fördelningschefen som generalstabschefen vidhålla de yttranden, som de förut afgifvit. Man behöfver icke mycket ha sett myndigheters yttranden för att känna till det där. Då man litet närmare synar denna fråga i sömmarna bör man också ha för ögonen hvilka kraf 1901 års Riksdag uppställde. Riksdagen säger där, att i första rummet bör tillses, huruvida icke befolkningen kunde bibehållas vid möjligheten att få samlas i sin hemort och således att lättheten både att komma till öfningsplatsen och för de värnpliktige att besöka hembygden skulle kunna på lämpligaste sätt befordras. Det krafvet är absolut icke följdt beträffande Kalmar regemente. När man ser, att landstinget enhälligt inför Kungl. Maj:t frambär sina bekymmer, när man hör dessa 74 kommunalstämmor petitionera om ändring af beslutet, då tror jag, att man blir en smula betänksam, innan man afslår frågan om ytterligare revision. Jag tror, att det är lika viktigt för statsmakterna att sörja för att vårt försvar blir, så långt görligt är, populärt i verklig mening, som jag tror, att det kan vara berättigadt att tillgodose verkliga militära synpunkter. Men när man därvidlag finner den ena militära auktoriteten stå emot den andra, tror jag dock, att man till slut låter de sociala synpunkterna fälla utslaget. Och särskildt gäller detta i fråga om Kalmar regementes förläggning. . . . Om man bara litet tänker efter, så är det icke många år sedan den provinsen blef underkastad en annan tämligen hårdhänt behandling af Riksdagen. Själf förstår jag nu icke, och kan icke uppskatta till fullo, att befolkningen där visade sig vara så genomträngd af vördnad för det gamla biskopsämbetet i Kalmar, men när man dock fick höra, att det faktiskt fanns en sådan uppfattning, så får man ju erkänna, att det i viss mån hade sitt berättigande. Riksdagen såg emellertid frågan från andra synpunkter. Detta är ju en nu afslutad sak. Men om man skall efter den behandlingen inlåta

sig på en annan amputation af mycket mera praktisk innebörd och för befolkningen vida kännbarare, då tror jag, att det kan vara tid och tillfälle för eftertanke, huruvida icke det vore klokt, att ändå här gå befolkningens så enhälligt uttalade önskan till mötes.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Jag tror ej heller, att man kan resonera på det sätt, som Första kammarens tillfälliga utskott här har gjort, att, när nu frågan är dragen inför Kungl. Maj:t, då är det obehöfligt, att Riksdagen gör ett uttalande, ty om det beslutet fattas af Riksdagen, hvad betyder det för Kungl. Maj:t annat än, att Riksdagen velat ogilla den hos Kungl. Maj:t gjorda framställningen? Det är inför faran af en sådan oriktig slutsats, som det tvärtom är allt skäl i världen, att denna kammare nu ställer sig sympatisk och verkligen vill revidera förläggningsfrågan.

Jag skall be att få instämma i samma yrkande, som gjordes från kalmarlänsbanken, att denna kammare ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville taga under ompröfning alla de skäl, som tala för Kalmar regementes förläggning till Kalmar samt norra och södra skånska infanteriregementenas förläggning till andra orter än Kristianstad och Lund.

Herr Hildebrand: Jag har icke begärt ordet för att här komma med några siffror eller någon nationalekonomisk utredning, utan endast därför att, såsom jag har uppfattat det, det nästan varit min skyldighet att meddela några mycket starka intryck inom *en* ort i landet rörande ett enda regementes förläggning. Det är Kalmar regementes. Innan jag gör detta, ber jag dock att få alldeles bestämdt uttala, att när jag således på en punkt gärna skulle vilja förena mig med den föregående talaren, kan jag icke dela hans uppfattning, att någon revision af kasernbyggnaderna skulle kunna vara erforderlig på den grund, att man eventuellt skulle kunna snarast vänta en förkortning af värnpliktstiden. Det är väl ingen här, som anser, att en lång värnpliktstid i och för sig är önskvärd, utan man tar den naturligtvis såsom något alldeles nödvändigt, beroende på rustningar i andra länder; det finnes väl intet, som i nutiden antyder, att vårt land skulle kunna börja minska värnpliktstiden. Är det således nödvändigt att hafva den kvar, både tror och hoppas jag, att denna kammare och medkammaren icke skall gå med på en förkortning.

Det var som sagt om Kalmar regementes förläggning och utslutande detta, som jag tänkt yttra mig. Först ber jag då att få framhålla, att hela denna fråga kommit i ett mycket olyckligt läge. Det finns ingen motion, i hvilken Kalmar regementes förläggning nämnes, men den motion, som afämnats, slutade med en så allmänt hållen kläm, att tillfälliga utskottet helt naturligt tagit under ompröfning och försökt reda förhållandena vid hvarje regemente. Nu har det pågått ett arbete där nere i södra Kalmar län i syfte att

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

möjligen få någon ändring i förläggningsorten och framställning har skett till Kungl. Maj:t. Att nu denna fråga kommit fram till Riksdagen i detta skick måste vara ganska olyckligt för frågans behandling. Men nu ligger frågan här, och det är då ock naturligtvis lämpligt, om man vill säga något i frågan, att man begagnar tillfället.

Af den karta, som åtföljer tillfälliga utskottets betänkande, framgår, att Kalmar regemente icke skulle förläggas till någon ort inom länet, utan till Eksjö, som ligger uppe i ena hörnet utanför länet. Det finnes nu en viss hembygdskänsla — det kan man nog förstå — som uppreser sig häremot, men det är icke denna känsla i och för sig, som mest gjort intryck på mig, utan sambandet mellan denna och känslan för vårt försvar. Inom olika samhällsklasser på de mest skilda håll mötes man därnere af en stark misstämning öfver, att Kalmar läns värnpliktiga ungdom skall komma utanför länet och hvad man närmast hör öfverallt är detta, att de tagas från sina hem och förläggas på en ort, från hvilken de icke lika lätt, som om förläggningsorten vore Kalmar — kunna komma till sina hem öfver en söndag, en ledighetsdag, utan där de måste stanna kvar och icke kunna få göra sådana små korta besök. Detta betyder enligt min tanke ur försvarspolitisk synpunkt mycket i den orten, dels för hemmen, för hvilka de värnpliktiges besök på lediga dagar naturligtvis äro och kunna vara synnerligen kärkomna men framför allt för de värnpliktiga själva. Det blir helt visst en ganska stark känsla af att den skyldighet, som fullgöres, är påkräfd af hänsyn till landets men ock speciellt hembygdens behof, som kan framväxa, om de värnpliktige kunna komma i ständig förbindelse med sina hem. Det kan icke blifva samma känsla, samma goda förbindelsekänsla, om regementet förlägges långt därifrån utan större möjlighet för de värnpliktige att besöka hemmen. Ser man saken ur försvarspolitisk synpunkt, betyder detta enligt min tanke mycket. Man känner det tydligt, när man kommer ut i landet och märker på många skilda håll för närvarande icke blott en likgiltighet för vårt försvar utan rent af en fientlig stämning mot det samma, och detta på många håll, där man icke väntade det. Det är oklart, på hvilka vägar en sådan stämning framarbetats, men det är enligt min tanke ett faktum, att den finnes och växer till. Jag har mött den både i norra, mellersta och södra Sverige, och detta är något, som man bör taga hänsyn till. Kan det då vara lämpligt, att man nästan utmanar de känslor, visserligen af lokalpatriotisk art och lägre än fosterlandskänslan men i alla fall känslor, som äro mycket förklarliga och som finnas i en del af landet? Måste icke följden af detta blifva, att de agitatorer, som gå rundt omkring i bygderna för att få fram denna försvarsfientliga känsla, använda sig skickligt häraf, så att misstämningen emot försvaret växer? Kan man inom denna del af landet tänka sig ett bättre vapen i deras händer än just detta, regementets förläggning utanför

länet? Jag tror, att det svårligen kan finnas ett bättre vapen för att bidraga till att få fram en försvarsfientlig stämning. Och jag tror, att det är en sak af vikt för statsmakterna att se upp för allt sådant och att, där så lämpligen ske kan, undanröja anledningen därtill.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Under hänvisning till hvad jag nu tillåtit mig framföra, och då det förefaller mig, att det från min synpunkt skulle vara olämpligt att yrka bifall till motionen, som handlar om mycket annat, tillåter jag mig, herr talman, att yrka återremiss, i förhoppning, att utskottet måtte kunna finna någon anledning att ställa Kalmar regementets förläggningsfråga på något olika plan än de öfriga förläggningsfrågorna. Jag kan icke själf säga, på hvad sätt det skall ske, men jag har dock en bestämd förhoppning, att denna förläggningsfråga skall kunna behandlas på annat sätt än som skett.

Herr Larsson: Jag skall endast be att få yttra några få ord. Jag tror beträffande förläggningen af de nya kasernerna, att Kungl. Maj:t försökt med bistånd af städer och kommuner få dem så fördelaktiga som möjligt. Det var ju mycket tal om de gamla mötesplatserna, om de skulle kunna användas, men ofta blef byggnadsförslaget dyrare på dem än när de flyttades till städerna. Man fick vattenledning, gas o. s. v. i dessa samhällen. Det blef billigare pris, än om man skulle uppfört dem på mötesplatserna. Därtill kom ock byggnadsfrågan för stamanställda officerare och underofficerare, om kasernerna förläggas till de gamla mötesplatserna mot till samhällen, där de kunna erhålla bostäder utan statens åtgärd. Och när nu förläggningen är bestämd, så tror jag icke, att motionärens tanke skulle medföra någon besparing för statsverket.

Det var ett yttrande af en föregående talare, som jag icke kan låta bli att protestera emot. Han yttrade, att öfningstiden skulle förkortas på grund af Kungl. Maj:ts bestämmelser om förläggningen. Det kan jag icke tänka mig har det ringaste samband med detta, och för öfrigt tror jag, att alla äro ense om, att den öfningstid vi hafva för de värnpliktige är den minsta, som landet kan kräfva, för att vi skola stå beredda att en gång försvara oss.

Det fälldes ett yttrande ock emot officerskåren. »Talaren tviflade på, att officerarne vore fullt vuxna eller fullt lämpliga att sköta sin tjänst.» Jag vill tvärtom påstå, att det är inom få ämbetsmannakårer man träffar på sådan pliktänsla och sådant intresse, som hos våra yngre officerare. De äro djupt besjälade af sin tjänst, och det visar ock, att hundratals yngre män underkasta sig den större öfningen för utbildning till reservofficerare. Dessa reservofficerare åtnjuta ju en ytterst ringa ersättning för sin tjänstgöring och kosta staten ett minimum, hvadan man måste säga, att det är det fosterländska intresset, som är motivet för att de ställa sig i arméns tjänst.

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

Om motionären velat i en sådan depressionstid, som nu är, spara åt staten, hade jag väntat mig, att han hellre sagt, att man skulle tänja ut på byggandet af kasernerna. Man skulle med fördel kunna tänka sig, att å de olika regementenas förläggningsplatser, där ännu ej nybyggnad skett, skulle tills vidare uppföras en kasern för en bataljon om 1,000 man, i synnerhet som rekrytmötets värnpliktige sällan uppgå till mera än 6 å 800 man, hvar efter senare öfriga kaserner i mån af behof byggdes.

Man vunne då den stora fördelen ur militärisk synpunkt, att hvarje regemente snarast finge modärn byggnad för sitt under 5 månader pågående rekrytmöte och kunde under tiden det 30 dagar långa regementsmötet förläggas till de gamla mötesplatserna.

På detta sätt vunnes en årlig minskning i byggnadsanslagen utan att försvaret på något sätt försumrades.

Jag ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Biörklund, Henning: En af de föregående talarna hänvisade till ett uttalande, som utskottet på sid. 53 haft beträffande sommaröfningarna och eventuell inskränkning af byggnader å regementenas förläggingsområden. Han var tacksam, sade han, för det uttalandet och trodde, att om det också icke hörde direkt till detta ärende, skulle det snudda bra nära det yrkande, som i motionen framlagts. Ja, visserligen har motionen mycket obestämda konturer, det kan hvar och en medgifva och motionärerna också, förmodar jag. Och visserligen har utskottet tagit motionen i dess vidaste omfattning. Men utskottet har i allt fall för sin del varit alldeles på det klara med, att frågan om inskränkning i byggnaderna icke alls snuddade vid motionen, icke alls hörde hit. Då motionen innehöll hvarjehanda allmänna uttalanden, bland annat om sommaröfningar, ansåg utskottet sig böra säga något med anledning äfven af detta, men utskottet var, som sagdt, på det klara med, att frågan om byggnaderna icke kunde komma under bedömande i detta sammanhang.

Samme talare nämnde också om och uppläste delar af ett betänkande, som skulle föreligga från Andra kammarens tillfälliga utskott. Jag har fått i uppdrag från ordföranden i det utskottet att säga, att det betänkandet föreligger icke. Hvad som af talaren upplästes var endast ett förslag till betänkande, som ännu icke har varit före i Andra kammarens utskott. Det lär väl icke i Första kammaren kunna komma under öfverläggning, huruvida det kan vara klokt att följa ett yttrande afgifvet till Andra kammarens utskott, då man ännu icke vet, hvad Andra kammarens utskott kommer att göra därmed.

Han nämnde också liksom en föregående talare om de afstånd, som de värnpliktiga nu i vissa fall komma att få mellan sina hemorter och öfningsplatserna. Det är ju en verklig olägenhet. Det lär väl ingen vilja bestrida. Men vi hafva föreställt oss inom ut-

skottet, att åtskilligt skall kunna göra för att häfva denna olägenhet genom att förändra inskrifningsområdena icke blott för ett eller annat regemente utan tilläventyrs för flera regementen.

Helt naturligt är, att då Kungl. Maj:t af åtskilliga skäl har förlagt regementen på andra platser än de förutvarande, det skall komma vissa anmärkningar mot förläggningen, och att det skall kunna framhållas vissa goda egenskaper, som de gamla platserna hafva. De ha ju eu gång varit utvalda till öfningsplatser och användas därtill fortfarande på åtskilliga ställen, och de hafva sålunda naturligtvis ännu för det ändamålet vissa goda egenskaper. Men däraf följer icke, att de numera kunna anses vara i allo lämpliga. Anspråken, som måste uppfyllas, äro numera delvis andra än förut. En annan omständighet, som framkallat anmärkning, är, att befolkningen, de värnpliktige och deras anhöriga, hafva vant sig vid dessa gamla mötesplatser, vant sig vid att där hafva sina värnpliktiga och där besöka dem. Dessa gamla vanor och många andra i och för sig beaktansvärda känslor blifva naturligtvis på ett mer eller mindre obehagligt sätt berörda genom regementenas förflyttning. Därtill kommer, och det icke minst, att åtskilliga trakter, där dessa regementen varit förlagda, hafva räknat på att få bibehålla de ekonomiska fördelar, som en sådan placering inneburit, och de finna sig nu beröfvade dessa ekonomiska fördelar med afseende på afsättning på varor m. m., hvilket också i sin mån framkallat missnöje.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

När Kungl. Maj:t hos Riksdagen begärde anslag för kasernbyggnader, var också frågan före, i hvad mån Riksdagen skulle besluta om regementenas förläggning. Riksdagen afsade sig då att besluta om själfva förläggningen. Riksdagen var förvissad om, att Kungl. Maj:t skulle taga hänsyn till de synpunkter, som borde läggas till grund för det ena eller andra regementets förläggning. Riksdagen ville blott, att icke allenast militära utan också civila synpunkter skulle tagas hänsyn till och begärde för den skull, att en kommission skulle tillsättas, bestående af dels militärer, dels civila personer inom de olika arméfördelningarna, hvilken skulle utreda frågan och framlägga förslag till förläggningsplatser.

Det sades från Riksdagens sida, att det skulle tagas hänsyn till militära, ekonomiska och sociala synpunkter. Detta har Kungl. Maj:t gjort. Hvad de ekonomiska synpunkterna beträffar, lära väl alla erkänna, att den utredning, som här i utskottsbetänkandet förekommer, visar, att de blifvit tillgodosedda, ty de beslutade förläggningarna anses blifva billigare, än om regementena hade förlagts på de orter, som den ene eller andre talaren nu önskat. De sociala synpunkterna få väl också, särskildt beträffande de båda skånska infanteriregementena, anses vara lika väl tillgodosedda, som om motionärerna fått förlägga regementena efter sin önskan, och beträffande Kalmar regemente kunna väl icke de sociala synpunkterna anses vara trädde för nära, då förläggningsplatsen blifvit Eksjö i stället för Kalmar. Äfven de militära synpunkterna har Kungl.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Maj:t beaktat. Utskottet har sålunda icke kunnat finna annat, än att Kungl. Maj:t har tagit hänsyn till alla de synpunkter, som Riksdagen skrifvit och uttalat önskan om, att de måtte tagas hänsyn till.

Nu sades det nyss om Kalmar regemente, att man skulle kunna komma till ett falskt slut, om man utan vidare toge för godt, hvad utskottet meddelat om Kalmar. Det skulle nämligen kunna betyda, att utskottet velat ta afstånd från Kalmar läns södra landstings hemställan. Ja, det har utskottet också afsett. Utskottet har icke velat godkänna eller gifva stöd åt Kalmar södra landstings uttalande. Utskottet har måst uppställa det villkor, att skall Riksdagen verkligen kunna komma med en begäran om en revision af ett beslut, som är fattadt redan år 1907, sedan dessutom ett bindande kontrakt med staden Eksjö om Kalmar regementes förläggning dit är afslutadt, då skall det sedan år 1907 hafva tillkommit några nya omständigheter. Såsom nya omständigheter har utskottet icke velat godkänna de omständigheter, som landstinget såsom sådana framhållit, men utskottet har icke velat uttala den ståndpunkten direkt, därför att frågan ligger under Kungl. Maj:ts pröfning och därför att utskottet icke velat gå sakerna i förväg med att säga hvad utskottet tyckte om de nya omständigheter, som äro af landstinget åberopade.

Ser man på dessa nya omständigheter, ber jag få nämna, att jag först hade tänkt, att i utskottsbetänkandet skulle införas hvilka de voro, men det ansågs för landstingets egen skull bäst, att man icke satte in i utskottsbetänkandet hvari de nya omständigheterna skulle bestå. De nya omständigheterna, som landstinget framhållit, äro nämligen först luftseglingens snabba utveckling under de sista åren. Det talas om de nyare franska luftskeppen och att sådana skulle kunna styra öfver den ena eller den andra förläggningssorten för att skicka ned på etablissemangen sprängämnen i vissa angifna maximikvantiteter. Den andra nya omständigheten skulle vara, att det bildats ett bolag för en normalspårig järnväg öfver Säfsjöström till Nässjö. Men ej heller den omständigheten ansåg utskottet vara något att taga på, då det ännu icke var klart, om järnvägen skulle komma till stånd eller när den skulle blifva färdig. Men äfven om järnvägen skulle komma till stånd, kan utskottet icke annat än dela den uppfattningen, som af arméfördelningschefen påpekats, nämligen att samlingen med anlitande af denna järnväg mera underlättas, om den skall ske till Eksjö än till Kalmar, och dessutom bör här erinras, att en järnväg för tåg i två riktningar, så att om det också blefve bättre och ginare att komma till Kalmar från Eksjötrakten, så blefve det också genom den föreslagna järnvägen bättre och ginare att komma från Kalmartrakten till Eksjö. Denna af landstinget anförda andra omständighet ansåg utskottet således icke kunna med skäl åberopas för att få den beslutade förläggningen till Eksjö häfd.

Utskottet har för bedömande af frågan icke kunnat låta sig ledas af känslökäl, icke kunnat taga alltför stor hänsyn till hvad den ene eller andre trott eller tyckt i saken. Från jordbrukssynpunkt har det klagats öfver, att de bästa fälten i Skåne, de stora, vackra sädesfälten, blifva ödelagda. Från ett annat håll påstås det, att officerare sagt, att öfningsfältet i Kalmar skulle blifva så bra. Utskottet har varit hänvisadt att hålla sig till uttalanden af de myndigheter, som verkligen å tjänstens vägnar och med laga ansvar haft att yttra sig i saken; och ser man då efter, hvad dessa yttrat, så finner man till exempel om Kalmar regemente, att i den kommission, som var tillsatt, visserligen majoriteten eller tre personer voro eniga om att föreslå Kalmar, men emot det beslutet reserverade sig två af kommitténs ledamöter, nämligen ordföranden friherre Palmstierna och ledamoten grefve Klingspor. De påyrkade, särskildt ur militärisk synpunkt, Eksjö såsom förläggningssort för regementet, och när sedan vederbörande arméfördelningschef hördes, sade han, att han måste gå med reservanterna i kommissionen och förorda Eksjö såsom förläggningssort, under framhållande af att han dessutom gifve Vimmerby företräde framför Kalmar. Han ville emellertid icke förorda hvarken Kalmar eller Vimmerby. Arméfördelningschefen erinrade mot Kalmar såsom förläggningssort något, som icke kan bestridas, att det är betänkligt. Han sade nämligen, att Kalmar stads med omgifningars för fientligheter utsatta läge möjliggjorde, att ej allenast från fartyg i Kalmar sund utan äfven från en lång kuststräcka af Öland moderna artilleripjäser redan nu kunde behärska platserna för ett blifvande kasernetablissemang. Chefen för generalstaben, som också yttrade sig, sade, att han funne så godt som alla militära skäl tala mot den af kommissionen förordade lösningen af förläggningssorten. Det af kommissionen föreslagna öfningsfältet vid Kalmar, säger han, måste betecknas såsom fullständigt oanvändbart för fältmässiga öfningar i större förband. Fältets form vore synnerligen otillfredsställande. Därest ett så beskaffadt öfningsfält godkändes, skulle i en nära framtid befogade klagomål öfver detsamma göra sig hörda.

Arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet, som har till chef en militär och sakkunnig person, instämde till alla delar uti reservanternas inom kommissionen åsikt och hemställde, att regementet skulle förläggas till Eksjö. Och sedermera förordnade Kungl. Maj:t den 25 maj 1907, att Kalmar regemente skulle förläggas till Eksjö, och därom afslöts med staden Eksjö kontrakt i juli 1907.

Till förläggningssort för Norra skånska infanteriregementet hade föreslagits åtskilliga orter, hvaribland äfven var Ljungby hed, som motionärerna närmast åsyftat. Nu är tillika att märka, att ifråga om de båda skånska regementena inom kommissionen framhållits den åsikten, att en landförläggning skulle medföra vissa fördelar framför en förläggning i stad eller därmed jämförligt samhälle. När så var förhållandet, bör man kunna sluta till, att om kommis-

*Om ändrad
förläggningssort
för vissa
regementen.
(Forts.)*

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

sionen i allt fall icke har förordat någon viss landsbygd såsom förläggningsort, så har det varit skvalt bestäldt med lämpligheten att förlägga ett regemente dit. De ville i princip förlägga det på landet, men slutade med att föreslå Norra skånska infanteriregementets förläggning till Landskrona. Om Ljungby hed, som motionärerna afse att få det ena regementet förlagdt till, säger kommissionen, som ju var välvilligt stämd för saken, bland annat följande: »Skulle ett regemente förläggas till Ljungby hed, torde därför vara nödvändigt, att regementet för militära öfningar får disponera den till Herrevadsklosters kronoegendom hörande, nu utarrenderade mark, som icke är till åkerfält uppodlad. Härigenom skulle hedarnes mindre goda beskaffenhet såsom öfningsfält betraktade till viss grad ersättas.»

Och vidare säger kommissionen: »Å Ljungby hed och Herrevadsklosters ägor kan med försiktighet enskild fältskjutning företagas, men fältskjutning i trupp torde på grund af ägofigures form näppeligen kunna därstädes med tillbörlig trygghet äga rum, utan måste mark därför anskaffas utanför öfningsplatsen.

Den Ljungbyhed omgifvande trakten är för militära öfningar lämplig, men svårigheter att få beträda enskild mark förekomma redan nu.»

Komma vi så till de militära myndigheterna, så finna vi att chefen för generalstabens ansåg i likhet med kommissionen och på grund af dess utredning Ljungby hed icke kunna förordas. Han ansåg, att icke heller Landskrona i och för sig kunde anses som lämplig förläggningsort för ett infanteriregemente, därest icke en annan ort utsåges till mobiliserings- och depotort, utan förordade Kristianstad såsom lämpligaste förläggningsort. Han sade därom följande: »Kristianstad åter syntes erbjuda gynnsamma förhållanden. Staden hade ett tryggadt läge och ägde stor betydelse såsom en viktig strategisk punkt för såväl Skånes som Blekinges försvar. Att Näsby fält i sitt nuvarande skick ej vore lämpligt, syntes vara uppenbart. Äfven om artilleriregementet där förblefve ensamt, vore fältets utvidgning af nöden och endast en tidsfråga. Genom tillköp af Näsby gård skulle ett öfningsfält kunna erhållas, som tillfredsställde alla rimliga fordringar för de båda regementena. Vikten af fullgoda utbildningsförhållanden vore så stor, att den icke borde afskräcka från en, låt vara, betydande utgift för en gång, då det vore fråga om valet af förläggningsort för en mycket lång tidrymd. Vikten af att välja en lämpligt belägen och i utbildningshänseende fullt tillfredsställande förläggningsort syntes generalstabschefen så stor, att den berättigade honom att till förläggningsort för regementet föreslå Kristianstad.»

Arméförvaltningen hemställde, att norra skånska infanteriregementet skulle förläggas till Kristianstad. Så förordnade Kungl. Maj:t om sådan förläggning, hvarefter kontrakt upprättades med Kristianstad i februari 1930.

Slutligen kommer jag till Södra skånska infanteriregementet. Kommissionen hade först tänkt sig Eslöf och i andra rummet Refvinge såsom lämpliga förläggningssorter. Det fanns också andra åsikter inom kommissionen, men de gingo ut på att få Malmö till förläggningssort. Beträffande Refvinge yttrade kommissionen, att öfningsfältet skäres i tvenne delar, hvilket väsentligt inskränker dess användbarhet för öfningar, och så framför den åtskilliga andra omständigheter mot förslaget att använda Refvinge. Sedan kommo de militära myndigheterna, och de förenade sig af olika anledningar och yrkade, att regementet skulle förläggas till Lund, hvilket äfven blef Kungl. Maj:ts beslut.

Allt detta visar, att äfven om man hade fullt fria händer, skulle Riksdagen svårligen, tvärt emot sakkunniges uttalanden, kunna förorda någon af dessa förläggningssorter, som nu från motionärernas sida för dessa regementen åsyftas. Men ännu mycket svårare att söka förverkliga motionärernas önskan är det, då man är inskränkt till att hos Kungl. Maj:t begära en revidering, som man redan nu har klart för sig skulle innebära ett upphäfvande af redan träffade aftal. Det är alldeles visst, att man måste öfvergifva den ekonomiska synpunkten, om man skulle förlägga regementena på de orter, som motionären skulle vilja hafva dem förlagda på. Det blefve dyrare, än hvad det skulle blifva enligt Kungl. Maj:ts förslag. Hårtill skulle komma åtskilliga ersättningar på obestämda belopp, som Riksdagen naturligtvis genom ett sådant beslut finge ikläda sig att stå för, oberoende af beloppet.

Jag föreställer mig för den skull, att om så skulle blifva, att Riksdagen beslöte en skrivelse till Kungl. Maj:t och begärde för det ena eller andra regementet en revidering af förläggningsbeslutet, Kungl. Maj:t icke skulle hafva någon annan utväg än att på det svara, att alla synpunkter, som i saken böra beaktas, redan äro af Kungl. Maj:t tagna i beaktande, så att det i allt fall icke blir någon ändring. För ett sådant beslut anser jag icke, att Riksdagen bör utsätta sig och ej heller för de äfventyrligheter, som skulle kunna uppstå vid ett försök att häfva de aftal, som beträffande förläggningssort för hvarje regemente blifvit träffade.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Rop på proposition hördes nu.

Friherre Fleming: Jag skall vara mycket kort. Jag skall ingalunda ingå i någon detaljgranskning af denna sak med ledning af utskottets utredning. Och jag gör det så mycket mindre, som jag anser att Riksdagen icke är det forum, som skall afgöra förläggningsfrågor, då Riksdagen har öfverlämnat den saken till Kungl. Maj:t och då utskottet i sitt betänkande erkänt, att Kungl. Maj:t i full öfverensstämmelse med det tillvägagångssätt, Riksdagen därvid anvisat, har valt platserna. Men jag har begärt ordet, därför

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

att det var en åsikt, som framhölls af en ärad talare på blekingebänken, med hvilken jag i mycket vill instämma, men hvilken nu uttalade åsikt jag icke i allo kan dela, och som jag icke vill skall stå oemotsagd i Första kammarens protokoll. Han framhöll, att bland de vapen antimilitarismen begagnade — nu kan jag icke precis återgifva ordalagen — skulle det icke kunna finnas bättre sådant, än att regementet icke i enlighet med befolkningens önskan blefve förlagdt inom länet. Det är en åsikt, som jag anhåller att få protestera emot, ty jag tror, att det vore högst olyckligt, om man på det militära området skulle komma in på den bogen, att det är de värnpliktiges och deras föräldrars åsikt, som därvidlag skall vara den bestämmande. Den uppfattningen har Riksdagen icke haft, då Riksdagen uppdragit åt Kungl. Maj:t att efter utredning af förhållandena bestämma regementenas förläggningsort. Därvidlag har Riksdagen handlat klokt. Jag kan icke utan motsägelse godtaga ett sådant påstående som att ett uttryck af de värnpliktiges åsikt, hvar de helst ville vara, eller af deras målsmäns åsikt, hvar de vilja hafva dem, skulle af Riksdagen kunna tillmätas någon betydelse i detta hänseende. Skulle sådana åsikter blifva vapen i antimilitarismens tjänst, så anser jag det vara högst beklagligt. Jag tror, att det bästa vapnet för att få en *god militäranda* är, att samhället vänjer sig vid, att med förtroende se upp till dem, som under tjänstemannaansvar sköta dessa saker. Äfven i afseende å regementenas förläggning måste man sålunda visa förtroende till de myndigheter, som med ansvar för sin plikt i det militära lifvet utsett förläggningssorterna. Det är den åsikten, jag velat framhålla mot den ärade talaren å blekingebänken, och jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Löfgren: Jag lofvar också att fatta mig kort, men jag kan inte undgå att beröra en del yttranden, som framkommit dels från utskottets ordförande och dels från den siste ärade talaren.

Det är visserligen sant, att det icke är de värnpliktige eller deras föräldrar, som skola bestämma, hvar öfningarne skola ske, men nödig hänsyn till dem och den jord de bruka bör i alla händelser tagas i dessa frågor. Denna åsikt har Riksdagen själf uttalat, då det öfverlämnades till Kungl. Maj:t att bestämma förläggningssorterna. Riksdagen sade nämligen bestämdt ifrån, att förläggningssorterna, så vidt möjligt, borde ligga inom resp. inskrifningsområden. Men hvad angår Kalmar regemente, har detta icke iakttagits, utan regementets öfningsplats har förlagts icke allenast utom inskrifningsområdet, utan också utom det län, hvartill hufvudkontingenten af regementet hör.

Utskottets ordförande sade, att beträffande Kalmar regemente de sociala förhållandena icke inverka i frågan. Jag tror, att äfven härvidlag Riksdagen eller åtminstone vederbörande myndigheter ntalat en bestämd motsatt uppfattning. Det har nämligen allmänt

erkänts, att de mindre landsortsstäderna icke kunna smälta mer än ett regemente, utan att detta skulle medföra vådor för befolkningen. Och här föreligger det fallet, att Eksjö, som är en stad på endast 3,000 innevånare, har fått två regementen. Dessa af mig påpekade omständigheter synas mig alltså strida mot de grunder, som Riksdagen angaf, då Riksdagen öfverlämnade till Kungl. Maj:t att bestämma förläggningsorterna. Häraf följer ock en praktisk olägenhet för de värnpliktige, som framträder särskildt skarpt beträffande Kalmar regemente. De värnpliktiga äga här, liksom vid andra regementen, rätt att få tio dagars permission för att fullgöra jordbruksarbetet där hemma. Nu finnes det emellertid ingen möjlighet för de värnpliktige, som tillhöra Kalmar regemente, att komma hem och fullgöra, hvad de skulle, på den tiden, dels därför att vägen till de aflägsna platserna inom Kalmar län är för lång och dels därför att de icke kunna bära de kostnader, som äro förenade med en dylik resa.

Utskottets ordförande yttrade vidare, om jag icke missminner mig, att de ekonomiska skälen talade för regementets förläggning till Eksjö. Det har dock icke ansetts vara fallet, att döma af den utredning, som framlades af kasernbyggnadskommissionen på sin tid, ty ser man i det betänkande, som äfven utskottets ordförande har i sin hand, så finner man, att förläggningskostnaderna beräknats ställa sig fördelaktigast i Vimmerby (131,000 kronor billigare än i Kalmar och 145,000 kronor billigare än i Eksjö) och att underhållskostnaderna torde ställa sig billigast i Kalmar, därefter i Vimmerby och blifva högst i Eksjö. Det är alltså dyrare att hafva regementet förlagdt i Eksjö än i Kalmar. Underhållskostnaderna ställa sig billigast i Kalmar och blifva högst i Eksjö. Huru man då kan säga, att det, ekonomiskt sedt, är fördelaktigast att hafva regementet förlagdt i Eksjö, kan jag icke förstå.

Olägenheten af att de värnpliktige hafva sina öfningar utom inskrifningsområdet har man, enligt utskottets ordförande, velat bota på det sätt, att man skulle ändra inskrifningsområdena. Det är godt och väl, men fråga är, huru man genom en ändring af inskrifningsområdet skall kunna göra det bekvämare för de värnpliktige, boende i aflägsna delar af Kalmar län, att komma till platsen för öfningarne, om man icke förlägger öfningsplatsen inom länet och det så centralt och med så goda kommunikationer som möjligt.

De militära skälen kan jag naturligtvis icke inlåta mig på, och det där talet om luftskepp, som jag icke vet, hvarifrån det kommit, låter ju litet underligt. Hvad som är påtagligt är emellertid, att den kritik, som utskottets ordförande riktat mot öfningsfältet i Kalmar, hänger fullständigt i luften. Han talade om ett öfningsfält, som det tidigare varit fråga om, men om jag icke miss-tager mig — och det framgår för öfrigt af papperen och af det yttrande, som herr Hult hade — så hafva stadsfullmäktige i Kalmar

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

erbjudit ett alldeles nytt öfningsfält, som af alla myndigheter anses fullt tillfredsställande för ändamålet.

På de skäl, som anförts särskildt rörande Kalmar regemente, får jag sålunda, utan att jag ser frågan från det olympiska plan, hvarifrån herr Hildebrand betraktade den, ansluta mig till herr Lindblads yrkande.

Herr Cedercrantz: De närmast föregående talarne ha lofvat att vara mycket korta. Jag lofvar att *försöka* vara det, och jag tror, att jag skall lyckas, då mycket af hvad jag ämnat säga här redan blifvit anfördt.

Till en början ber jag få ytterligare understryka en sak, som förut är nämnd, och det är det uttalande, som Riksdagen år 1901 gjorde i sammanhang med antagande af den nya härordningen. Det önskemål, som då uttalades var, att de värnpliktige måtte blifva i tillfälle att få undergå sina vapenöfningar så nära de respektive hemorterna som möjligt. Detta uttalande af Riksdagen lär väl icke kunna annorlunda förstås, än så, att Riksdagen fäste synnerligen stor vikt vid, att de värnpliktige fingo fullgöra sin tjänstgöring så nära sina hemorter som möjligt, och att Riksdagen för sin del icke kunde godkänna en anordning som beröfvade de värnpliktige denna förmån, såvida icke en sådan anordning nödvändiggjordes af synnerligen viktiga skäl.

De skäl, efter hvilka frågorna om regementsförläggningarna blifvit afgjorda, äro af tre slag, dels militära, dels sociala och dels ekonomiska. Riksdagens nyssnämnda uttalande lär väl då innebära, att den sociala synpunkten syntes Riksdagen så viktig, att denna synpunkt borde blifva afgörande för frågan, såvida detta icke vore förenadt med synnerligen kännbara ekonomiska uppoffringar, eller såvida icke den militära organisationen därigenom på något sätt förrycktes.

Nu ha herrarne många gånger hört upprepas här i afton, att Kungl. Maj:t år 1907 bestämde, att Kalmar regemente skulle förläggas till Eksjö, så snart kasernetablissemant för regementet blifvit där uppfördt. Herrarne ha också hört, att Eksjö ligger utom Kalmar regementes inskrifningsområde, och herrarne veta förut, att Eksjö ligger utom Kalmar län. En nödvändig följd af en förläggöfning dit — afståndsförhållandena äro nämligen sådana — skulle blifva, att de värnpliktige under de numera ganska långa vapenöfningarna, praktiskt sedt, beröfvades möjligheten att upprätthålla personliga förbindelser med sina hemorter. Hvad detta innebär, skall jag icke vidare trötta herrarne med att utveckla. Det har utvecklats af bland andra en ärad talare på blekingebänken.

Påtagligt är emellertid, att den sociala synpunkten ingalunda är den, som varit afgörande vid denna regementsförläggning. Det kan då vara af intresse att undersöka, huruvida det verkliga finnes

så viktiga ekonomiska och militära skäl mot en förläggning af regementet till Kalmar, att den sociala synpunkten bort vika för dem.

Hvad då de ekonomiska skälen beträffa, får jag i likhet med den representant för Stockholms stad, som nyss yttrade sig, påpeka, att det nog är ett misstag af utskottets ärade ordförande, då han gjorde gällande, att dessa skäl skulle tala till förmån för Eksjö. Det är nog så, att så godt som alla de ekonomiska skälen tala till förmån för Kalmar, och härom har icke heller någon allvarligare meningsskiljaktighet varit rådande.

Man får då antaga, att det varit de militära skälen, som varit de afgörande. I fråga om dem vill jag till en början nämna, att Kalmar har den yppersta terräng för infanteriutbildning, under det att terrängförhållandena kring Eksjö i sådant afseende äro ganska ogynnsamma. Och säkert är, att regementets samling till Kalmar skulle kunna verkställas med betydligt större skyndsambet och ringare kostnader än dess samling till Eksjö. Detta faller af sig själf, då Kalmar ligger mycket centralt inom inskrifningsområdet.

Men det är egentligen tre stora militära skäl för öfrigt, vid hvilka man fäster den afgörande betydelse, att de anses så viktiga att den sociala synpunkten gent emot dem skulle krypa ihop till ett intet, nämligen dels transportförhållandena efter regementets samling, dels faran af kustförläggning och dels slutligen svårigheten för samöfningar med kavalleri och artilleri.

I fråga om transportförhållandena ber jag då få nämna, att det redan sedan ganska lång tid existerar en mycket tillfredsställande dylik förbindelse från Kalmar öfver Kalmar-Berga järnväg, hvars trafikförmåga är så stor, att den redan nu kan utan svårighet med ett enda tåg transportera ett större antal trupper, än Kalmar regementes hela numerär utgjorde år 1908. Och äfven med risk att förefalla utskottets ärade ordförande mycket egendomlig, måste jag upprepa uppgiften angående byggandet af järnvägen Nässjö-Safsjöström och framhålla vikten af detta företag. Det är icke blott ett bolag bildadt för ändamålet — man har kommit längre. Man har sökt koncession och statslån, mer än hälften af anläggningskostnaden har blifvit tecknad i aktier, och för så vidt man öfver hufvud taget kan göra några beräkningar här i världen, är det anledning antaga, att den järnvägen blir verklighet inom en kort tid. Jag tror, att vi kunna räkna med den redan nu, och då förefaller det mig, som om allt tal om transportsvårigheter skulle vara vederlagdt.

Så kommer jag till de bägge andra skälen, nämligen faran af en kustförläggning och svårigheten för samöfningar. Det är egendomligt med dessa skäl, att de förut för ganska kort tid sedan icke ansetts innebära några svårigheter vid regementsförläggningarna. Herrarne veta mycket väl, att en hel del regementen äro förlagda i kuststäder. Detta har låtit göra sig ofantligt väl, och något tal har då icke försports om, att det är sådan fara för en dylik förlägg-

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

ning, ehuru de flesta af dessa ställen erbjuda en mycket farligare terräng än Kalmar. Ty för att ett kasernetablissemment i Kalmar skulle kunna beskjutas med utsikt till framgång, måste fienden nog först ha satt sig i besittning af Öland. Kalmar sund är nämligen mycket svårnavigabelt och kan synnerligen lätt afstängas. Det skalet har emellertid, såsom nämndt, icke förut anförts, och då är det ju rätt egendomligt, att det skall andragas just ifråga om Kalmar. Samma är förhållandet beträffande samöfningarna. Man har icke låtit frågan om samöfningar hafva någon som helst afgörande betydelse vid besluts fattande i föregående förläggningsfrågor. För att visa detta måste jag utbedja mig herrarnes tillåtelse att lämna några sifferuppgifter. De skola icke bli många, och de äro så pass talande, att jag icke vill undanhålla herrarne dem. De innefatta en jämförelse mellan å ena sidan afståndet mellan Kalmar och Eksjö öfver den tilltänkta järnvägen och å andra sidan afståndet mellan förläggningssorter på andra håll, där regementen af olika vapenslag äro förlagda.

Afståndet från Kalmar öfver den nya järnvägen blir till kavalleriregementet i Eksjö 192 kilometer och till artilleriregementet i Jönköping 214 kilometer. Inom I arméfördelningen är afståndet för Kronobergs och Hallands regementen till fördelningskavalleriet respektive 200 och 149 kilometer och till artilleriet respektive 147 och 163 kilometer; inom III arméfördelningen är afståndet för Bohuslän och Västgöta regementen till kavalleriet respektive 96 och 123 kilometer; inom IV arméfördelningen är afståndet för lifregementets grenadierer (i Örebro) och Södermanlands regementen till kavalleri och artilleri (båda i Stockholm) respektive 223 och 92 kilometer; inom V arméfördelningen är afståndet för Värmlands och Dalregementena till kavalleri respektive 420 och 248 kilometer, till artilleri respektive 354 och 182 kilometer; och för Västmanlands regemente respektive 111 och 176 kilometer.

Härvid har jag icke talat om de norrländska infanteriregementena, för hvilka det existerar ofantliga afstånd till fördelningens kavalleri och artilleri.

Jag upprepar än en gång, att flera regementen förlagts vid kusten utan någon allvarlig gensaga grundad på faran af en kustförläggning och att inom flera fördelningar åtskilliga förläggningar beslutats utan att hänsyn tagits till svårigheten med samöfningar. Jag frågar nu: hvarför skola dessa militära skäl återopas såsom så utomordentligt viktiga i fråga om Kalmar regemente, när de icke återopats i andra fall? Och på den frågan har jag icke lyckats erhålla något tillfredsställande svar. Det enda som sagts från militärt håll är, att det varit ett förbiseende, ett misstag, som förorsakat de föregående förläggningarna, och att man denna gång vill göra det bättre. Mina herrar, endast två alternativ äro tänkbara: *Antingen* äro dessa skäl af utomordentligt stor militär betydelse, och då är det ett oförlätligt fel af den militära ledningen,

att den icke fäst afseende vid dem förut, — det är en inkompetensförklaring så pass stor, att man har skäl att ställa sig något mistrogen gent emot de omdömen och utlåtanden, som nu komma från samma håll. *Eller också* äga dessa militära skäl en mera underordnad betydelse, och då måste de vika för de viktiga sociala skälen.

De sociala skälen torde för öfrigt i allmänhet få sitta rätt mycket emellan vid dessa frågors förberedande behandling, det kan man icke undgå att tycka. Utlåtanden infordras från militära och tekniska myndigheter, och dessa framhålla endast militära, tekniska och ekonomiska skäl. Angående frågans sociala sida sättes icke någon myndighet i tillfälle att yttra sig, och följderna blir, att den synpunkten förbises. Sedan heter det, att alla skäl tala mot saken, och då har man icke haft tillfälle att inhämta de måhända allra viktigaste.

Utskottets ärade ordförande talade om öfningsfälten; jag behöfver blott återropa hvad den närmast föregående talaren yttrade om detta. Det var nog ett misstag af utskottets ärade ordförande, hvad han där sade.

Så talade ordföranden om, att ändring af förläggningssort skulle kunna medföra utbetalande af ersättningar till obestämda belopp, för hvilka Riksdagen skulle bli ansvarig, och det är ju onekligen ett ganska obehagligt perspektiv. Hvad Kalmar regemente nu beträffar, har emellertid denna fråga varit föremål för öfverläggningar hos Kalmar stadsfullmäktige, och jag är bemyndigad att här nämna att vid ett enskildt sammanträde, vid hvilket nästan alla stadsfullmäktige voro närvarande — det fattades blott några få — har man behandlat denna fråga och enhälligt förklarat, att stadsfullmäktige äro villiga att, därest vederbörligt beslut om regementets förläggning till Kalmar kommer till stånd, förbinda sig att ersätta staden Eksjö alla de verkliga utgifter och uppoffringar, som staden bevisligen kan hafva fått vidkännas för uppfyllande af det mellan staden Eksjö och arméförvaltningen upprättade kontraktet. Kammaren behöfver således icke göra sig några bekymmer för, att Riksdagen skulle komma att få svara för några sådana ersättningsbelopp.

Genom hvad jag nu haft äran anföra och hvad som af ett par föregående talare framhållits anser jag det vara ådagalagt, att beträffande Kalmar regementes förläggning icke några militära eller ekonomiska skäl förefinnas af den betydelse, att de böra gälla framför de sociala skälen, och dessa tala uteslutande för Kalmar såsom förläggningssort.

Mina herrar! De skäl, som föranledde 1901 års riksdag att frambara sina önsksningar om att de värnpliktige måtte få öfvas nära sina respektive hemorter, hafva icke under de gångna åren förlorat i styrka. Mycket har under den tiden inträffat, som tydligen framhåft, huru utomordentligt viktigt det är, att den förmånen beredes de värnpliktige, och mycket har händt, som är ägnadt att

*Om ändrad
förläggningssort
för vissa
regementen.*
(Forts.)

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

gifva ökad betydelse åt påståendet, att de sociala skälen böra få komma till sin rätt vid afgörandet af frågor af förevarande slag. Beslutet om detta regementets förläggning har, såsom af en annan talare framhållits, väckt mycken förstämning och stora bekymmer inom södra delen af Kalmar län och på Öland. Jag har haft tillfälle att iakttaga detta på nära håll, och jag öfverdrifver icke. Det är en utomordentligt god och lojal befolkning, som finnes där, men dess lojalitet sättes genom beslutet på ett svårt prof, och trots den gensaga, som nyss här gjordes emot ett uttalande af en representant på blekingebänken, vill jag betona, att det bör vara synnerligen angeläget för statsmakterna att se till, att det icke skapas berättigade anledningar till missnöje för de värnpliktige, att det icke uppkommer för många anledningar att göra krigstjänsten impopulär.

Jag anhåller, att Första kammaren måtte behjarta de skäl, jag framhållit, och med sitt stöd bidraga till, att frågan om Kalmar regementets förläggning måtte bli föremål för förnyad pröfning. Jag tror, att den bästa form, hvarunder detta skulle gå för sig, är, om kammaren ville besluta återremiss till utskottet af frågan om Kalmar regementets förläggning, och jag ber därför att få förena mig i det yrkande, som i sådant afseende framstälts af herr Hildebrand.

Ropen på proposition förnyades.

Herr Ekman: Ifall man kastar en blick på den karta, som bifogats detta betänkande, finner man visserligen, att Kalmar regementets förläggningsort kommer att ligga utanför regementets territoriella område och i annat län, men man finner också något annat; man kan nämligen icke undgå att lägga märke till, hur blottställdt Kalmar ligger för ett fientligt anfall. Vederbörande arméfördelningschef har också starkt framhållit denna synpunkt. Vidare har chefen för generalstaben betonat vikten af samöfningar med de regementen, som redan äro förlagda i Eksjö och Jönköping. Dessa och andra militära skäl, som återfinnas på sidorna 24—25 i betänkandet, har jag icke funnit vederlagda här. Inför dessa starka militära skäl är det klart, att de ekonomiska och sociala skälen måste maka åt sig. Jag kan icke förstå talet om att det skulle vara så oerhördt, om de värnpliktige finge litet längre väg till hemorten från förläggningsorten, särskildt om vi tänka på förhållandena i Norrland med dess stora afstånd mellan. respektive hemorter och förläggningsorter.

Hvad som emellertid för mig är afgörande i denna fråga, är, att Riksdagen en gång lämnat i uppdrag åt Kungl. Maj:t att bestämma om förläggningsorten för regementena, och sedan denna fullmakt blifvit gifven, är det ytterst olämpligt, att Riksdagen söker liksom tvinga Kungl. Maj:t att ändra redan fattade beslut samt häfva redan ingångna aftal.

Denna synpunkt anser jag vara afgörande för frågan och anhåller, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Ånyo hördes rop på proposition.

Herr Hildebrand: Jag ber kammaren om tillgift att jag tager ett par minuter i anspråk, men friherre Fleming har tydligen missuppfattat hvad jag sade, och då här gäller sak och icke person, ber jag få precisera min mening.

Jag har aldrig tänkt och aldrig velat säga, att de värnpliktigas och deras föräldrars mening skulle vara bestämmande för regementsförläggningen, ty härför böra naturligtvis de militära skälen vara mest afgörande, men det kan lätt en eller annan gång inträffa, att de sociala skälen böra tillmätas *någon* betydelse. Det finns en faktor, som heter missnöje, misstämning, hvilken man icke alldeles kan bortse ifrån, och det synes mig vara en god försvarspolitik, om man i någon punkt kan undanskaffa en misstämning emot försvaret. Det är icke så, att vår försvarsfråga är endast en organisatorisk fråga, utan den är också en fråga af folkpsykologisk och politisk art, och jag tror, att det är farligt att glömma detta. Traditionen har stor betydelse, och Kalmar regementes namn anvisar direkt en förläggning af regementet till Kalmar. Härom skall jag emellertid icke yttra mig mera.

Jag vill sluta med att säga, att jag endast med motvilja tagit till orda i denna sak, då ju Riksdagen öfverlämnat hela ärendet till Kungl. Maj:ts ompröfning. Men då denna fråga om Kalmar regementes förläggning varit och allt fortfarande är föremål för framställningar från länet till Kungl. Maj:t, när alltså denna fråga på ett ganska naturligt sätt kunnat komma in i utskottets utlåtande, har jag icke ansett, att då jag ju så djupt känt stämningen därnere, jag kunnat underlåta att uttala mig. Det är för öfrigt endast om återremiss jag hemställt, icke i tanke att vi skulle återfå hela frågan i ett annat skick utan endast i förhoppning om, att frågan om Kalmar regemente skulle på något sätt kunna skiljas från det öfriga.

Jag tillåter mig fortfarande yrka återremiss.

Grefve Spens: Jag har blifvit uppkallad hufvudsakligen af en uppgift, som lämnades af herr Hult. Han uppgaf nämligen, att Eksjö stads kontanta utgifter för Kalmar regementes förläggning till staden endast skulle uppgå till 78,000 kronor. Med anledning häraf ber jag få meddela, att, enligt hvad ordförandena i stadsfullmäktige och magistraten i Eksjö sammanstämmande uppgifvit för mig, stadens kontanta utgifter för Kalmar regementes förläggning till staden uppgå till 274,622 kronor 45 öre. I detta belopp ingår emellertid ett mindre belopp, som utgör ränta å ett lån, hvilket Eksjö stad fått upptaga för att gälda en del af köpeskillin-

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

gen för mark, som af staden inköpts och upplåtits åt regementet. Dessutom har staden af densamma förut tillhörig mark upplåtit 88 hektar åt regementet.

Med afseende på hvad herr Hult och ett par andra talare i öfrigt anført skall jag be att få uppläsa slutorden af arméfördelningschefen general Ugglas yttrande öfver Kalmar läns södra landstings framställning till Kungl. Maj:t om ändring af beslutet om att regementet skulle förläggas till Eksjö stad.

Han yttrar: »Då, såvidt jag kunnat finna, inga nya skäl förebogs, som på något sätt böra kunna rubba grunden för Eders Kungl. Maj:ts tidigare afgörande i denna förläggningsfråga, då särskildt *intet* vägande militärt skäl talar för att under arméns nuvarande organisation och indelning välja Kalmar i stället för Eksjö till förläggningsort för kungl. Kalmar regemente, men väl många sådana skäl af största betydelse verka i motsatt riktning, då icke blott smärre åtgärder af förberedande art för själva kasernetablissemmentets i Eksjö uppförande vidtagits, utan sagda stad också redan gjort betydande uppoffringar genom upplåtande åt kronan af staden förut tillhörig och för ändamålet inköpt samt exproprierat mark, och då jag icke tror, att vare sig statsekonomiska förluster — snarare motsatsen — eller sociala olägenheter af större betydelse, än som alltid från truppförbands förläggningssorter aflägsnare boende värnpliktiga måste vidkännas, skulle yppa sig, om Eksjö bibehålles såsom förläggningsort, så anser jag mig pliktig att i underdånighet bestämdt afstyrka en ändring af Eders Kungl. Maj:ts redan i frågan fattade nådiga beslut.»

I detta general Ugglas utlåtande har arméns kasernbyggnadsnämnd, arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet samt chefen för generalstaben i hufvudsak instämt.

I afseende å hvad som yttrats från kalmarhåll om att den tillämnade nya järnvägen Nässjö—Säfsjöström skulle utgöra en ny anledning för Kalmar regementes förläggande till Kalmar, tillåter jag mig att äfven anföra ännu några ord af general Ugglas nämnda yttrande.

Han säger nämligen: »Utförandet af den tilltänkta normal-spåriga järnvägen Säfsjöström—Nässjö — om den blifver en verklighet — blir otvifvelaktigt af stort värde, bland annat däruti att den kommer att underlätta de värnpliktiges samling m. m., men detta gäller i vida högre grad om samlingen sker till Eksjö än om den skulle äga rum till Kalmar, ty jämförelsevis få värnpliktiga (de mellan Klafrestrom och Säfsjöström samt kring denna linje boende) skulle för samling till Kalmar kunna draga nytta af den nya järnvägsdelen, under det att järnvägen Nybro—Nässjö med sammanhängande järnvägssystem i dess helhet skulle komma att blifva en mycket välkommen och värdefull utfartsväg mot Eksjö för stora delar af inskrifningsområdets värnpliktiga.»

Mycket mera skulle här vara att tillägga. Sålunda har jag från Eksjö fått noggranna uppgifter om en del utgifter till stora belopp, om hvilka staden fattat beslut och som helt säkert icke skulle hafva blifvit planlagda i så stor omfattning, därest icke Kalmar regemente hade förlagts till staden.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Jag skall emellertid icke uppehålla tiden längre utan inskränker mig till att yrka bifall till utskottets betänkande.

Ropen på proposition återkommo allt starkare.

Herr von Baumgarten: Jag hade icke tänkt uppträda i denna fråga här i afton, men då så många ledamöter af denna kammare velat vara med om att upprifva ett af Riksdagen förut fattadt beslut, har jag funnit mig därtill föranledd, helst som dessa ledamöter mycket litet tagit i betraktande de skäl, som från militärt håll kommit till synes i frågan. De hafva hvarken fäst sig vid de militära skäl, som anförts i taktiskt eller strategiskt hänseende, de hafva icke heller talat om de samöfningar, som skola kunna bedrivas, därest regementet förlägges till Eksjö.

Dessutom har chefen för andra arméfördelningen yttrat, att mötesplatsen i Kalmar är olämplig och icke heller kan bli lämplig, om rätt mera mark erbjudes för att öka densamma. Öfningsfältet i Eksjö är däremot förträffligt, och en å går förbi detsamma, som lämpar sig väl för broslagningar och andra öfningar, hvilket innebär fördel för förlagningen där. Och hvad tro herrarne, att invånarna i norra Kalmar län ifrån Östra Vedbo, Sevede och Aspelands härad exempelvis skulle säga, om de måste skicka sina värnpliktige till Kalmar? Jag tror, att de skulle anse det ledsamt.

Dessutom lär Hultsfred, som nu är mötesplats, icke ligga inom Kalmar läns område, såvidt den på kartan förefintliga röda linjen är riktigt lagd, ty Hultsfred befinner sig utanför denna linje.

Med ett ord, då fyra generaler tillstyrkt, att regementet förlägges till Eksjö tror jag, att detta kan från militär synpunkt vara nog och man bör hafva förtroende för dessa män.

Jag ber få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Biörklund, Henning: Jag ber endast att få besvara två erinringar, som riktats mot mig.

Den ena var en erinran, att det af mig anförda yttrandet om Kalmar gällde det gamla öfningsfältet, och att jag icke skulle ha uppmärksammat det nya, som från Kalmar erbjudits. Om detta nya fält har arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet yttrat sig i sin skrifvelse på sidan 70 i utskottets utlåtande med följande ord: »Ehuruval sålunda det nu föreslagna öfningsfältet gifvetvis blefve bättre, än det tidigare ifrågasatta, synes det dock ej blifva bättre än öfningsfältet vid Eksjö, men väl förorsaka kronan större kostnad.»

Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)

Vidare nämndes det också emot mig, att Eksjö icke skulle bli billigare vid en förläggning utan dyrare än Kalmar. Härom säger fortifikationsdepartementet likväl, att »kasernbyggnadskommissionen beräknar byggnadskostnaderna i Eksjö 15,000 kronor högre än i Kalmar, men detta under förutsättning att arrendenedsättningen ej komme att uppgå till mer än 3,000 kronor per år. Blevde den högre, kanske 7,000 å 8,000 kronor, skulle kostnaden för förläggningen till Kalmar också blifva större än för förläggningen till Eksjö. För öfrigt synes det fortifikationsdepartementet, som om man kunde ha grundad anledning att antaga, det delvis billigare arbetspriser i Eksjö skulle komma att uppväga de till följd af brist på vattenkommunikationer förorsakade högre materialkostnaderna därstädes.»

Slutligen erinrar fortifikationsdepartementet — det är de sista orden — att »departementet i enlighet med bestämmelserna i nämnda brefvet den 25 maj 1907 redan den 12 juni samma år afslutat fullgiltigt kontrakt med staden Eksjö angående Kalmar regementes ditförläggande, hvadan denna stad obestridligen har rätt att fordra, att kronan i likhet med staden uppfyller sina genom nämnda kontrakt åtagna förbindelser. Då någon utsikt icke lär förefinnas att genom öfverenskommelse med staden få det afslutna kontraktet upphäfdt, åtminstone ej utan att en mycket hög penningersättning beredes staden, men sannolikt icke ens på sådant villkor, så måste ju kronan, om förändrad förläggning af regementet skulle beslutas, i och med detsamma begå ett aftalsbrott. Det synes emellertid departementet, som om ett sådant tillvägagångssätt icke vore kronan värdigt.»

Jag vill till sist ånyo påminna om, att det är Kungl. Maj:t och icke Riksdagen som skall fatta beslut om den petition, som är ställd till Kungl. Maj:t om revision af Kalmar regementes förläggning, och jag anhåller afven för den skull, att kammaren icke måtte återremittera betänkandet ens rörande Kalmar regemente, utan att kammaren måtte bifalla utskottets afstyrkande hemställan.

Herr vice talmanen: Det förekommer mig, som om under denna diskussion framkommit mycket, som kan vara synnerligen värdefullt, men som snarare borde hafva förekommit vid andra tillfällen än detta, bland annat vid dechargebetänkandets behandling vid 1908 års riksdag. Jag kan emellertid icke underlåta att uttala mitt lifliga beklagande öfver några uttryck i ett yttrande af den talare, som framkastade en tanke, som icke alls borde hafva fått kastas fram, nämligen att kasernerna skulle komma att stå tomma, därför att tiden för de värnpliktiges öfningar skulle inskränkas. Jag anser, att ett sådant yttrande icke bort hafva förekommit i diskussionen vid riksdagen.

Det må för öfrigt gärna medgifvas, att mycket kan hafva skäl för sig, som blifvit sagdt angående det ena eller andra mötesfältets

större eller mindre företräden. Jag har i synnerhet en hjärtlig medkänsla för Kalmarborna, särskildt med tanke på hvad som vederfors dem för några år sedan. Men deras framställning föreligger ju hos Kungl. Maj:t till pröfning, och om Kungl. Maj:t finner möjlighet att tillmötesgå kalmarbornas önsknigar, kommer Kungl. Maj:t utan tvifvel att göra det. Men jag fäster kammarens uppmärksamhet på, att 1906 års riksdag öfverlämnade bestämmandet af platser för regementenas förläggning till Kungl. Maj:t samt anhöll tillika, att innan därom lämnades bestämmelser, en kommission, sammansatt af både civila och militära ledamöter, skulle undersöka ärendena. Så har skett, och Kungl. Maj:t har sedan fattat beslut, hvarefter Kungl. Maj:t ingått bindande aftal med de särskilda orterna. Icke är det rimligt eller möjligt att sätta ifråga, att Riksdagen skulle upprifva hvad Riksdagen själf förut beslutat eller hvad Kungl. Maj:t gjort för att utföra detta Riksdagens beslut. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

*Om ändrad
förläggnings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

Herr Lindblad: Blott ett par ord till bemötande af ett yttrande, som fälldes af herr Ekman från Jönköpings län, som naturligtvis tycker det är bra, att hans län har två regementen, då det andra länet icke får något regemente förlagdt inom sitt inskrifningsområde, och som ansåg, att Kalmar stads läge vid sjön måste bli afgörande. Jag hemställer då till honom: hvarför skall man säga, att förläggningen för husarer till Malmö och Helsingborg eller för infanteri till Halmstad och Uddevalla är mindre förkastlig än hvad en blifvande förläggning till Kalmar skulle vara för det regementet?

Gent emot herr vice talmannens yttrande, att det vore olämpligt för Riksdagen att här underställa Kungl. Maj:t en begäran om ny ompröfning i det här fallet, vill jag erinra denna kammare om, att det dock vidtagits ändring i fråga om Helsingborg af ett Riksdagens beslut, och detta efter en fullt lojal förhandling mellan Kronan och staden. Min mening är den, att icke något samhälle skall bli lidande, och jag fäster ofantligt liten vikt vid, om det är Kronan som får släppa till några hundra tusen kronor till en stad, ty det har skett förr, att Kungl. Maj:t velat gynna städer och donerat stora jordområden, som nu äro värda stora belopp. Det fäster jag icke något afseende vid, men jag anser, att det vore en olycka för försvaret, om man förlägger mötesplatserna på absolut otjänliga platser bara därför att de skola ligga i den staden eller i den orten och icke tillser att man får platser, som äro vida bättre ur militär, ekonomisk och i synnerhet social synpunkt. Det är af den anledningen jag ber denna kammare lifligt behjarta den från olika håll framkomna önskan i det här fallet.

Herr Ekman: Gent emot herr Lindblad ber jag få erinra, att jag yttrade, att hvad som för mig är afgörande i förläggningsfrågan, det

*Om ändrad
föreläggings-
ort för vissa
regementen.
(Forts.)*

är att Riksdagen en gång öfverlämnat saken till Kungl. Maj:t, och sedan det skett, anser jag för min del icke lämpligt, att Riksdagen skall på sätt här föreslagits söka tvinga Kungl. Maj:t att ändra redan fattade beslut. Om Kungl. Maj:t af eget initiativ finner skäl att justera något sådant beslut, så är intet att säga därom, men jag anser icke, att Riksdagen bör på nu föreslaget sätt ingripa.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på nu föredragna utlåtande vore framställda följande yrkanden: 1:o) att hvad utskottet hemställt skulle bifallas; 2:o) af herr *Hult*, att Första kammaren ville för sin del med anledning af motionen nr 38 besluta, att Riksdagen skulle i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t ville taga under ompröfning alla de skäl, som talade för Kalmar regementes förläggning till Kalmar samt Norra och Södra Skånska infanteriregementenas förläggning till andra orter än Kristianstad och Lund; och 3:o) att utlåtandet skulle visas åter till utskottet.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jämlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition därvid antagits återremiss, uppsattes, justerades och anslags en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad Första kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej:

Vinner Nej, visas utlåtandet åter till utskottet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 33.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den under sammanträdet afämnade kungl. propositionen.

Herr vice talmannen erhöill på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få föreslå, att på föredragningslistan för fredagens plenum må, efter de i dag för första gången bordlagda ärendena, uppföras först statsutskottets utlåtande nr 74, därefter jordbruksutskottets utlåtande nr 90, så andra tillfälliga utskottets utlåtande N:o 18, vidare första särskilda utskottets utlåtanden nr 1, 2 och 3 och till sist sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande N:o 1.

Denna hemställan bifölls.

Justerades ytterligare tre protokollsutdrag för denna dag.

Kammaren åtskildes kl. 11,20 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
